

HET TIJDSCHRIFT
VOOR DE

Politie

ONAFHANKELIJK OPINIEBLAD • NUMMER 1 • 2024 • WEBSITEVOORDEPOLITIE.NL

HOGLERAAR BOB HOOGENBOOM

“Sinds de vorming van de Nationale Politie is de politieke en beleidstaal doorspekt met oneliners”

→ pagina 6

BURGEMEESTER MAGDA JANSEN

“De taak van de boa houdt op zodra de openbare orde gehandhaafd moet worden”

→ pagina 32

Zelf sturen of gestuurd worden

LOKAAL VERSUS LANDELIJK

Master of Science in Policing

Stel: aan het einde van je werkdag pak je nog even een onderzoeksrapport over de bestrijding van drugs. Leunend in je stoel lees je de samenvatting. Je bladert verder op zoek naar de aanbevelingen. En ja, herkenning alom. Goede aanbevelingen ook, daar had je je voordeel mee kunnen doen. Het maakt je nieuwsgierig naar wat de wetenschap ons kan leren over dit soort lastige vraagstukken. En hoe maak je dit praktisch toepasbaar in het politiewerk?

De Master of Science in Policing (MSc Policing), een Joint Degree van de Politieacademie en Canterbury Christ Church University (CCCU), geeft jou de mogelijkheid om je dit eigen te maken. Wil jij als professional in (inter)nationale netwerken op strategisch niveau functioneren? Of ben je een leidinggevende die onderzoeksresultaten beter wil benutten? De MSc Policing koppelt jouw eerder opgedane ervaring, ontwikkelde vakmanschap en vakkennis aan een breed perspectief op de politiefunctie.

De MSc Policing is een unieke WO-master met een sterke onderzoekscomponent. De Politieacademie verzorgt deze wetenschappelijke en praktijkgerichte opleiding in samenwerking met CCCU.

De driejarige deeltijdopleiding is grotendeels Engelstalig. Jaarlijks is er plaats voor maximaal 18 medewerkers van de politie en verwante beroepsgroepen.

De start van de volgende lichting is in september 2024.

Wil jij meer over deze Master weten? Meer informatie over het opleidingsprogramma, de instroomeisen en praktische zaken? Mail dan naar MSc.policing@politieacademie.nl.

Wie stuurt de politie of stuurt de politie zichzelf?

Een voor de hand liggend perspectief om deze vraag te beantwoorden is de wettelijke ondergeschiktheid aan het bevoegd gezag. Een burgemeester zei eens dat hij opdrachtgever van de politie is. Kennelijk was dat zijn vertaling van ‘bevoegd gezag’. De burgemeester stuurt, samen met de officier van justitie, en de politie voert uit en verantwoordt zich. Hetzelfde geldt voor het ministerie, dat meent dat de politie moet uitvoeren wat de minister en de politiek willen. Hoogleraar Bob Hoogenboom beschrijft de spanning tussen lokaal en landelijk. De hoogste baas van het Openbaar Ministerie wil sturen met scherpere keuzes, zodat de politie niet langer alles hoeft te doen.

Weer anderen zeggen dat de context stuurt. *De politie is vangnet, laatste redmiddel.*¹ ‘De politie reageert op excessen’, zei korpschef Henk van Essen eens. De gedachte is dan dat de politie is *waar dat nodig is*. Een mooie variant is dat *de buurt stuurt*. De politie is in dialoog met buurtbewoners en dat leidt tot prioriteiten. Zij verantwoordt zich ook tegenover de buurt. Dorian Schaap stelt in zijn bijdrage dat eigen professionele opvattingen en het moreel kompas van de politie en politiemensen het werk sturen, waarover eveneens verantwoording plaatsvindt. Veel mogelijkheden. De politie is dienstbaar, maar aan wie?

Tussen de regels klinkt de onlosmakelijke relatie tussen *sturen* en *verantwoorden*. Los van wie stuurt, brengen het dienstbare van de politie en haar bijzondere dwangbevoegdheden met zich mee dat de politie verantwoordt. Maar ook hier geldt: aan wie, aan wie allemaal én aan wie het meest?

Sociaal-wetenschappelijk onderzoek leert dat van verantwoording zelf een sturende werking uitgaat. De wetenschap van mensen om later over handelen verantwoording te moeten afleggen, bepaalt voor een belangrijk deel de keuzes die ze maken en wat ze doen. Dat wordt *anticipatie* genoemd. De vraag is hoe dit doorwerkt als meerdere partijen, waaronder het gezag, verantwoording vragen. De werking van anticipatie

is krachtiger als verantwoording als *zwaarder* wordt ervaren.² Het wordt zwaarder, als de dreiging met een vorm van sancties sterker werd gevoeld.³ Taal doet er dan toe, want termen als *targets* en *afrekenen* versterken deze werking.

Het zal duidelijk zijn dat burgers niet de mogelijkheid hebben tot *sancties*, net zomin als de buurt of partners waar de politie mee samenwerkt, in tegenstelling tot de minister of de burgemeester. De neiging is dus sterk om je in het handelen te richten ‘naar boven’ en minder naar de mensen voor wie de politie werkt. Dit inzicht legt een geweldige verantwoordelijkheid op degene die stuurt. Verkeerd gekozen doelen of sturen op werkwijzen zetten politiewerk op het verkeerde been. Ze staan goed werk in de weg.

Niettemin, voor anticipatie blijkt ook belangrijk dat de verantwoordingspartij een zekere deskundigheid toegerekend wordt.⁴ Politiemensen hebben richting ministerie relatief lagere verwachtingen dan andere overheidsdienaren. De onderzoekers verklaren dit doordat politiemensen vinden dat ze zich niet op de juiste onderwerpen moeten verantwoorden of omdat men niet goed in staat geacht wordt politiewerk te beoordelen. Politiemensen laten zich daarom eerder leiden door wat zij vinden dat nodig is. Daarmee zijn we terug bij de beginvraag. Allemaal voer voor het vrijmoedige debat, zou ik zeggen. •

- 1 Terpstra, J. (2010). *De maatschappelijke opdracht van de politie, over identiteit en kernelementen van politiewerk*. Boom Juridische Uitgevers; Cachet, L. (2019). *Politiewerk, essenties in meervoud*. In Devroe, E. e.a. (red.), *De essentie van politiewerk*, Cahiers Politiestudies, 2019-1, Gompel&Svacina, p. 225-230; Boutellier, H. (2020). *Politie! Over de kernfunctie van de politieorganisatie in de 21e eeuw*. SPL.
- 2 Overman, S. & Schillemans, T. (2020). Verantwoording voelen en ervaren, gevolgen van een meetbare politie. *Tijdschrift voor de Politie*, 2020, nr. 2, p. 41-44.
- 3 Aleksovska, M., Schillemans, T., & Grimmelikhuisen, S. (2021). Management of Multiple Accountabilities Through Setting Priorities: Evidence from a Cross-National Conjoint Experiment. *Public Administration Review*, 82(1), pp. 132-146.
- 4 Zie ook Overman e.a. (2020).

Jaco van Hoorn
Hoofdreducteur

Foto: Meesters Multimedia

Foto: Meesters Multimedia

Foto: Esther de Cuijper Fotografie

6

Volgens **Bob Hoogenboom** is de rechtshandhaving in een **roesstand** gegaan. Dat zit ook in het idee dat uitvoeringsorganisaties gedisciplineerd dienen te worden met targets. De politiek wil de uitvoering in het gelid zetten. Er spreekt een diep wantrouwen uit. Niet alleen de samenleving is maakbaar, ook de politie is kneedbaar.

11

“De politie is niet ‘gewoon’ een publieke organisatie of ‘een’ ketenpartij, maar kent een **unieke positie en dynamiek**. Ze voorziet in een maatschappelijke behoefte op een manier die niet zomaar vervangbaar of opdeelbaar is. Bewustzijn van deze complexiteit en verwevenheid is essentieel”, aldus docent bestuurskunde **Dorian Schaap**.

16

Lisanne de Weerd en **Jaco van Hoorn** interviewden scheidend korpschef **Henk van Essen**: “De politie is op zichzelf staand, daar mag je een professionele opvatting van verwachten, die niet door de politiek beïnvloed wordt. Onze organisatie staat midden in de samenleving en wordt met alle incidenten geconfronteerd.”

Coverfoto
Meesters Multimedia

Colofon

Nummer 1, jaargang 86

Verantwoordelijk uitgever

Mr. Stephan Svacina
Gompel&Svacina bv
Antwerpen / 's-Hertogenbosch
info@gompel-svacina.nl
www.gompel-svacina.eu

Hoofdredacteur

Drs. Jaco van Hoorn MPA

Redactie

Dr. Maud van Bavel, Marcel Bruinsma
MBA, dr. mr. Barbara van Caem, Stan
Duijf MSc, mr. Philippe Estourgie, dr.
Edwin Kruisbergen, dr. Wouter
Landman, mr. dr. Joery Matthys, prof.
dr. mr. Marc Schuilenburg, prof. dr.
Annika Smit, dr. Ronald van Steden,
prof. dr. Pieter Tops, Lisanne de Weerd
MSc

Eindredactie en redactieadres

Jan van Balkom MA
+31 (0)6 13470687
Achterstraat 95
5268 EB Helvoirt
janvanbalkom@gompel-svacina.nl

Boekenredactie en recensies

Dr. mr. Barbara van Caem
Alpen Rondweg 23
1186 CV Amstelveen

Foto: Wikimedia Commons

22

Emeritus hoogleraar **Cyrille Fijnaut** schetst de **ontstaansgeschiedenis** van de **Nationale Politie**. "Wie in deze gewelddadige tijden bekijkt wat de politie presteert, stelt vast dat de Nederlandse rechtsstaat zich gelukkig mag prijzen met een dergelijke behoedzame en tegelijk doortastende landelijke politie-eenheid."

Foto: Meesters Multimedia

28

Jaco van Hoorn zet zich af **tegen de politisering van de aansturing van de politie**. "De betekenis van de politie in de samenleving laat zien dat de politie slechts beperkt politiek gestuurd kan worden op haar taakuitvoering."

En verder

Columns

- 10 **Wim Hillenaar**: Doen we het wel goed?
- 15 **Edwin Kruisbergen**: Turen naar de toekomst
- 36 **Peter Klerks**: Verpolitiekt

En meer ...

- 32 **Magda Jansen** over de burgemeester en de aansturing van de politie
- 37 **Jos Kuppens, Emma Derksen** en **Harry van Vliet** over de doorwerking van de onderzoeksbevindingen naar basisteams
- 42 **Maartje van der Woude** over een onderzoek naar veerkracht en veiligheid

Vaste rubrieken

- 26 **Gelezen**
- 46 **Geslaagd**

Verder lezen op de website

Advertenties

Irene Schaddelee-Pesch
+31 (0)6 23700323
info@is-acquisitie.com

Abonnementen

Het Tijdschrift voor de Politie verschijnt vier keer per jaar en is gratis voor politiemensen. Overheid/instelling/zakelijk: €179,- Privépersoon: €89,50

Abonnementen lopen per kalenderjaar en worden automatisch verlengd, tenzij uiterlijk 30 dagen voor de vervaldatum bij onze abonneeservice wordt opgezegd.

Abonneren kan via www.websitevoordepolitie.nl of via onze abonneeservice.

Gompel&Svacina Abonneeservice

Postbus 105
2400 AC Alphen aan den Rijn
Tel. NL: 0031 (0)172476085
Tel. BE: 0032 (0)25888745
E-mail: TVP@spabonneeservice.nl

De roes van overtuiging¹

Roes heeft betekenissen als bedwelming door drank of drugs, een opgewonden toestand, euforie of extase, een wazige toestand, in het wilde weg slaan of een toestand van sufheid. Door de Politiewet 2012 is de rechtshandhaving in een dergelijke roesstand geraakt. Dit leidt in de politiek en het beleid tot vasthouden aan overtuigingen die op gespannen voet staan met de feiten.

Van Reenen wijst in *Blauwdruk* – het vuistdikke boek over de vorming van de Nationale Politie en de eerste tien jaar daarvan – op drie verwijzingen naar politiewetenschap (Postma & Bentvelzen, 2022)². Nelen e.a. (2023) constateren in hun evaluatie van ondermijningsprojecten dat wetenschappelijke inzichten geen rol spelen. In 2024 verschijnt een themanummer van het *Tijdschrift voor Criminologie* met de titel ‘Gedoe in de wetenschap’ waarin wetenschappers gevraagd wordt naar ervaringen met politieke bemoeienis. Dit ‘gedoe’ neemt toe. Onwelgevallige feiten verstoren de roes.

Gespannen voet

In mijn *Ben ik van Limburg, de Nationale Politie of de minister? Essay ten behoeve van de nieuwe visie op de politiefunctie* maak ik een onderscheid tussen ‘politiek-emotionele’ en ‘feitelijk-rationele’ verhalen. Politiek en emoties zijn onontwarbaar verbonden. Schreeuwende krantenkoppen, honderden Kamervragen over operationele aangelegenheden en overijverige bemoeienis van het ministerie van Justitie met de uitvoering leiden tot politiek-bestuurlijk kluitjesvoetbal. Op de vierkante kilometer in Den Haag zijn *liaisons dangereuses* ontstaan tussen Kamerleden, het

departement, de politie(bonden) en de media, die leiden tot structurele hyperventilatie. Incidentele reacties (wetgeving, beleid, financiering) die louter een (politiek) symbolische betekenis hebben, zijn het gevolg. Wetenschap, bijvoorbeeld van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum van het ministerie van Justitie zelf, is irrelevant.³ Het electoraat moet bediend worden, de oplagecijfers zijn belangrijk. Beeldvorming bepaalt het ‘succes’ van misdaadbestrijding.

De laatste ontkenningen van feiten vinden we in de Kamerbrief van de minister van Justitie over de *White paper politiefunctie*⁴. De minister: ‘Uit het maatschappelijk gesprek is naar voren gekomen dat we de inrichting van de politiefunctie goed georganiseerd hebben in Nederland. Op basis van een wettelijke grondslag in onze democratische rechtsstaat, lokaal en maatschappelijk verankerd, omkleed met de nodige waarborgen en toezicht en vanuit een positie van naast de burger in plaats van tegenover de burger.’ Ik pel dergelijke goedlopende zinnen zonder tastbare inhoud (politiepoëzie) af.

Beheer nu leidend

De aanneme dat door de Politiewet 2012 het gezag van de burgemeester en de officier van

Over de auteur
Prof. dr. Bob Hoogenboom is hoogleraar Forensic Business Studies aan Nyenrode Business Universiteit.

De politiek wil de uitvoering in het gelid zetten

Justitie niet wordt aangetast, klopt niet. De aanname dat nu het beheer is overgedragen aan de minister van Justitie het gezag middels het LOVP zijn rechtsstatelijke functie kan waarmaken, staat ter discussie. De hoeksteen van het rechtsstatelijk denken – beheer volgt gezag – is inmiddels omgedraaid. Daardoor staat het lokale gezag buitenspel.

In *Ben ik van Limburg...?* stelt een aantal burgemeesters ‘dat zij nergens meer over gaan’. De combinatie van schaalvergroting (sluiting bureaus/posten), een als onrechtvaardig ervaren landelijk sterkteverdelingsysteem, bezuinigingen en de capaciteitsclaims als gevolg van Encrochat, vreemdelingenzorg, stelsel bewaken en beveiligen en bijstand (boerenprotest/Extinction Rebellion) ondermijnt de lokale beschikbaarheid van politiek. De hoeksteen van de Nederlandse politiek sinds de jaren zeventig (‘Politie in verandering’), de wijkagent die de lokale gemeenschap kent en door de bevolking gekend is, is een historische figuur aan het worden.

Een aantal Limburgse burgemeesters heeft de minister van Justitie verzocht om het wettelijk verplichte regionale beleidsplan te vernietigen⁵. Een papieren gedrocht dat een politiek-emotionele schijnwerkelijkheid oproept maar op gespannen voet staat met de feiten. Limburgse burgemeesters merken weinig tot niets van het LOVP. Het LOVP is een kunstmatige figuur die ergens tussen de lokale en de landelijke democratische verantwoordingsprocessen ‘zweeft’. In *Ben ik van Limburg...?* combineer ik zelfkritiek binnen het LOVP (‘we moeten meer focus aanbrengen (...) het lokale gezag moet wel bediend blijven’) met

kritische gedachten over het LOVP. Hiervoor worden begrippen gebruikt als rol(on)vastheid, de kwaliteit van de gezag- en beheerdialogen en wordt de vraag gesteld of er eigenlijk wel sprake is van tegenmacht richting de minister van Justitie.

In de literatuur wordt veel aandacht besteed aan de ‘machtsgreep’ door Justitie als gevolg van de Politiewet 2012. Hiervan is sprake, maar landelijk spreken burgemeesters met een gespleten tong.⁶ In de afgelopen tien jaar hebben zij zich vrij kritiekloos gevoegd in de roes van overtuiging. Menig burgemeester heeft qua taal, in combinatie met een beroep op ondermijningfondsen, mede bijgedragen aan ‘de harde aanpak’. De ironie is dat zij daarmee in de hand hebben gewerkt dat door het beheer Justitie *rücksichtslos* heeft gekozen voor nationale prioriteiten en versterking van de strafrechtelijke aanpak. Een Limburgse burgemeester vraagt zich af hoe hij en zijn burgers eigenlijk zijn gediend met de zoveelste vangst van duizenden kilo’s cocaïne in de Rotterdamse havens.

Netflix-criminologie

De roes van overtuiging zit in het altijd aanwezige maar snel aan emotionele aantrekkingskracht winnende idee dat het strafrechtelijk model dé oplossing is voor

- 1 Ontleend aan Grunberg, A., ‘Het unieke, ultieme kwaad duikt telkens weer op’, in: *NRC*, 24 november 2023. Met daarin ‘kennis van zaken staat op gespannen voet met de roes van overtuiging’.
- 2 <https://www.uitgeverijbalans.nl/boeken/blauwdruk/>
- 3 Bisschop e.a., *Onbedoeld ondermijnen*. WODC, Den Haag 2023.
- 4 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/12/07/tk-white-paper-politiefunctie>
- 5 <https://www.heerlen.nl/gemeente-heerlen/burgemeesters-parkstad-in-beroep-tegen-regionaal-beleidsplan-politie-limburg.html>. Zie ook: ‘Burgemeester Vaals vraagt vernietiging vaststellingsbesluit Regionaal Beleidsplan Politie’ – Limburg.
- 6 Nowee, J., *Arendsoog Omnibus met ‘Arendsoog’, ‘Witte Verder’* en ‘Het raadsel van de Mosquito Vallei’.

Ben ik van Limburg, de Nationale Politie of de minister? bestaat uit drie delen: wat is politiek (overzicht politiewetenschap), de nationale sturing, monitoring en verantwoording (beleidsmachine) en de verklaringen daarvoor (politisering en new public management), en de manier waarop deze beleidsmachine doorwerkt in de politiefunctie (verschraling, overvraagd) en het lokale gezag (‘we gaan nergens meer over’)

in Limburg. In de aanbevelingen wordt het begrip ‘helden van de terugtocht’ gebruikt om acht disfunctionele onderdelen van de beleidsmachine te benoemen met een oproep om daarmee te stoppen. Ik eindig met een pleidooi om rechtstatelijke principes weer meer onderdeel te laten zijn van de nieuwe visie op de politiefunctie. En verbeeldingskracht om inhoud te geven aan innovatie.

Populistische (onder)stromen worden op hun wenken **bediend** door in te spelen op de **niet** door kennis of nuances ingegeven **onderbuik**

de aanpak van georganiseerde (drugs)criminaliteit. Dit staat weliswaar haaks op elk eerstejaarscollege criminologie, maar feiten zijn irrelevant. Ik noem het Netflix-criminologie. Deze werkt (on)bewust door in de *hearts & minds* van politici, beleidsmakers, burgemeesters en *his masters voice* wetenschappers en consultants. Netflix-criminologie staat voor een oplossingspercentage van bijna 100% binnen vijftig minuten. Netflix-criminologie staat voor het blinde geloof in de noodzaak en effectiviteit van repressie. Hierdoor is het onderscheid tussen effectiviteit, fantasieën en wetenschappelijke inzichten over het belang maar ook de relativiteit van repressie verloren gegaan.⁷ Sinds de vorming van de Nationale Politie is de politieke en beleidstaal doorspekt met *oneliners* waarvoor de toon is gezet door minister Opstelten ('hard aanpakken'). Sindsdien zijn variaties op deze *oneliners* gemeengoed geworden. Populistische (onder)stromen worden op hun wenken bediend door in te spelen op de niet door kennis of nuances ingegeven onderbuik.

Follow the money...

Ik traceer beheer- (financiële) beslissingen van de minister van Justitie, die grotendeels voortkomen uit de roes. De desinvestering in het MIT (en de voorlopige doorstart in het NSOC), de financiering van multidisciplinaire ondermijningsprojecten (926 miljoen euro) en de honderden miljoenen die zijn/worden besteed aan het stelsel bewaken en beveiligen en de DSI/BBE. Het zijn een paar voorbeelden van de herschikking van geld richting nationale prioriteiten en richting repressie. De minister heeft gelijk dat er de afgelopen jaren veel is geïnvesteerd in de politie, maar dit geld is niet gegaan naar de sterkte van de (lokale) politie, de rechterlijke macht, officieren van Justitie

of het gevangeniswezen. De uitvoering klaagt sinds 2012 steen en been. Net als de burgemeesters in Limburg.⁸ Het WODC stelt vast dat de budgetten voor de politie, het Openbaar Ministerie en de rechtspraak tussen 2010 en 2020 zich kenmerken door een zigzagbeleid. Opeenvolging van bezuinigingen en intensiveringen en het toewijzen van aanvullende taken zonder dekking van de structurele (opvolgende) kosten die daaraan verbonden zijn, zorgen voor problemen. In het antwoord van de minister van Justitie over de besteding van 926 miljoen euro aan ondermijning en niet aan de sterkte van de staande organisaties lezen we dat niet is geïnvesteerd in bijvoorbeeld de sterkte van de politie omdat 'extra agenten niet gaan zorgen voor meer veiligheid. (...) Blauw op straat maakt een belangrijk onderdeel uit van de brede aanpak, maar alleen extra agenten gaat niet zorgen voor minder (georganiseerde) criminaliteit.'⁹ Het is een beperkte 'visie' op de politiefunctie waarvan Limburgse burgemeesters afstand hebben genomen.

Iedere roes heeft bevestiging nodig

De roes van de overtuiging zit in de grijsgedraaide langspeelplaat dat criminaliteit moet worden geraakt daar waar het 'het meest pijn doet': het geld. Evaluatiestudies van de Algemene Rekenkamer (driemaal in de afgelopen vijftien jaar) tonen aan dat de hooggespannen verwachtingen over de aanpak van witwassen (en ontneming) keer op keer botsen met de feiten. Ondanks dertig jaar aandacht voor financieel redden binnen de rechtshandhaving weten we nog steeds niet waar de criminele roespotten staan.

De roes van overtuiging zit in het vast blijven houden (en financieren) van de integraliteitsmantra: het onwrikbare geloof in $1+1=3$. Er zijn – naast de traditionele uitvoeringsorganisaties – legio 'tussen- of hulpconstructies' ontstaan. Zoals veiligheidshuizen, Riecs, preventie met gezagprojecten, de financiële economische criminaliteitsraad (FEC), platfora (regionale) criminaliteitsbeheersing en PPS-platfora. Nelen e.a. (2023)¹⁰ stellen vragen bij de *Heilige Graal van de Integraliteit*. Maar binnen de rechtshandhaving is het *business as usual*. De relatie tussen integraliteit en de maatschappelijke gevolgen in termen van oplossingen, daling van criminaliteit, voorkoming van radicalisering en re-integratie in de samenleving

7 Fijnaut, C. e.a., *Politiële Misdaadbestrijding*. Den Haag 1985. Zie: <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/1001>

8 Politie, OM en bestuur: onderhoud rechtsstaat nodig | politie.nl: Bekostiging van politie, OM en rechtspraak onderzocht | Nieuwsbericht | WODC – Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum

9 Antwoord op vragen van het lid Helder over de berichten 'Miljoenen voor de schijn van daadkracht' en 'Honderden miljoenen verdwenen in de strijd tegen georganiseerde misdaad' | Tweede Kamer der Staten-Generaal.

10 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/20/tk-bijlage-koers-bepalen-eindrapport>

wordt op politiek-emotioneel niveau voor waar aangenomen. Maar *evidence-based policing* – terecht door Justitie en de Nationale Politie bepleit en geleidelijk aan ingezet – staat nog in de kinderschoenen. De roes van overtuiging is ook nog niet echt behept met meer moderne bestuurskundedenkbeelden als ‘rijker verantwoord’: aan de politiek, het gezag en de samenleving klip en klaar uitleggen wat die integrale samenwerking nu feitelijk heeft opgeleverd. Ook wordt de vraag niet gesteld of die samenwerkingsverbanden niet te gebureaucratiseerd zijn, of de grote hoeveelheid papierverplaatsingen (rapporten) en luchtverplaatsingen (overleggen) doorwerking in de praktijk hebben. En, waarom wordt schaars geld niet geïnvesteerd in officieren van Justitie, politiemensen en rechters? De roes van de overtuiging zit in de aanhoudende aandacht voor ondermijning en dan in het bijzonder drugscriminaliteit waarvan onafhankelijke wetenschappers (Nelen e.a., 2023) maar ook recherchechefs (De Groot, 2023) stellen dat de aannames van dit beleid opnieuw ter discussie moeten worden gesteld.

Disciplineren van de uitvoering

De roes van overtuiging zit ook in het idee dat uitvoeringsorganisaties gedisciplineerd dienen te worden met targets. Ik verwijs naar de ‘beleidsmachine’ (Frissen, 2023)¹¹. De politiek wil de uitvoering in het gelid zetten. Er spreekt een diep wantrouwen uit. Niet alleen de samenleving is maakbaar, ook de politie is kneedbaar. Via vierjaarlijkse beleidsplannen die vertaald moeten worden in regionale beleidsplannen, is de afgelopen tien jaar een beleidsmachine uitgerold. Deze beleidsplannen worden verder verfijnd door kwantitatieve doelstelling (wat betreft criminaliteit maar ook veel interne processen). Hierover moet worden gerapporteerd! Managementrapportages, in control statements, uitvoeringstoetsen en Kaderbrieven. De politiezorg wordt tot op het bot gemechaniseerd.

Opstandige betrokkenheid

Het gezag – tot voor kort – en de betrokken lagen van de politieorganisatie zijn tot in het diepste van hun vezels natuurlijk loyaal aan de minister, de eenheidsleiding en de korpsleiding. Een aantal Limburgse burgemeesters echter heeft het wel gehad met die poppenkast.

Het is de **vraag** of er eigenlijk wel sprake is van **tegenmacht** richting de **minister** van Justitie

Zij verzochten de minister het regionale beleidsplan te vernietigen. De beleidsmachine is op onderdelen ongeloofwaardig. Er valt niet mee te werken. Te algemeen, er staat niets in dat al niet in de praktijk aandacht zou moeten hebben maar bovenal hebben zij geen politiecapaciteit om maar een begin te maken met een verantwoorde invulling. Dezelfde ‘opstandige betrokkenheid’ is waarneembaar binnen de politie: in Limburg, binnen andere eenheden en binnen de korpsleiding (inclusief staf). Politieleiders zitten klem tussen operationele eisen (incidenten, noodhulp, integraliteitsprojecten, bijstand, roosterproblematiek, portefeuille overleggen in talloze landelijke gremia) en toenemende verantwoordingrituelen.

Hoop

Absolute waarheidsaanspraken, zoals een roes die voortbrengt, staan haaks op democratische spelregels. Dingen veranderen in de tijd als gevolg van nieuwe feiten die gewoonweg niet (meer) passen in de angstvallig in stand gehouden woordspelletjes. Dat veronderstelt wel dat de roes van ‘zo is het en niet anders’ kritisch wordt bevraagd. Democratie en wetenschap veronderstellen dialogen. ‘Ik verafschuw wat U zegt, maar ik zal uw recht om dit uit te spreken met mijn leven verdedigen.’ Absolute waarheidsaanspraken in roeststanden zijn ‘taalkundige dwangsystemen’ en geven ons ‘versteende verhalen’¹².

Mijn hoop zit in het verder inhoud geven aan ‘lastige’ gesprekken’ (Halsema, 2013)¹³ om de absolute van de roes binnen de rechtshandhaving ter discussie te stellen. Dat kan alleen maar als betrokkenen elkaar scherper dan nu bevragen op de aannames, uitgangspunten en maatschappelijke betekenis van de Politiewet 2012 en de criminele politiek sindsdien. •

- 11 https://www.boomfilosofie.nl/product/100-12806_De-integrale-staat
- 12 <https://www.managementboek.nl/boek/9789024458455/woorden-wisselen-mark-van-twist>
- 13 <https://www.raadrvs.nl/documenten/publicaties/2013/08/01/eindrapport-commissie-behoorlijk-bestuur>

Wim Hillenaar
Burgemeester Maastricht

Doen we het wel goed?

Die vraag moeten we ons blijven stellen. In de drukte van iedere dag, in de permanente stroom van beleidsstukken, in het rennen van overleg naar overleg. Zeker ook bij het optuigen van – altijd goed bedoelde – hulpstructuren om een urgent veiligheidsprobleem aan te pakken. Doen we het wel goed?

In opdracht van de eenheid Limburg stelde Bob Hoogenboom het rapport *Ben ik van Limburg, de Nationale Politie of de minister?* op. Hij kraakt daarin een fors aantal kritische noten, die ons aan het denken moeten zetten. Over Limburg, maar zeker ook over de werking van de Nationale Politie.

Als het gaat om Limburg, bevestigt dit onderzoek ons gevoel dat de politie-eenheid achtergesteld is en overvraagd wordt. Dat zullen meer eenheden in het land herkennen. Specifiek voor onze regio gelden geografische, demografische en sociale factoren waardoor we hoog scoren in de misdaadcijfers, bijna de helft van het aantal internationale rechtshulpverzoeken aan Nederland moeten verwerken, de grensligging vraagt om op een andere manier naar politiewerk te kijken, er sprake is van een sterke vergrijzing en een hardnekkige sociaaleconomische problematiek en de arbeidsmarktproblematiek door onze ligging extra groot is. We ervaren het hier dagelijks: de gehele strafrechtketen staat onder te grote druk. En dat terwijl wij als grensregio er alles aan doen om de criminele poort naar Nederland zo goed mogelijk gesloten te houden. De Nationale Politie, of beter gezegd, de wijze waarop daar nu invulling aan wordt gegeven, laat een beeld van steeds verdergaande centralisatie zien. *Politisering van de politie*, noemt Bob Hoogenboom dat. Dan gaat het niet alleen over de aandacht vanuit de Tweede Kamer of het beleid van de minister, maar ook over de hele

overlegstructuur, met tal van stuur- en werkgroepen. Onbedoeld is de politie terechtgekomen in een systeemwereld van beleidsdocumenten, verantwoordingsrapporten, vergaderstukken en bureaucratische processen. Dat gaat uiteindelijk ten koste van de lokale en regionale armslag. Als we niet uitkijken, gaat dat ook ten koste van de eigen professionaliteit en het gezag van de politiemensen.

De meest fundamentele kritiek van Hoogenboom is dat de vertroebeling van de (operationele) sturing de staatsrechtelijke vraag oproept of er wel voldoende aandacht is voor de vereiste *'checks and balances'*. De rechtsstaat

heeft een politie nodig die onafhankelijk wordt (aan)gestuurd, juist om politieke invloed te voorkomen.

Zelf vertaal ik het onderzoek van Hoogenboom het liefst met de oproep: het moet slimmer, eerlijker en lokaler! *Slimmer*, door meer ruimte te bieden aan de gevolgen van digitalisering, gebruik te maken van innovaties en het aangaan van internationale samenwerkingsverbanden in de grensstreek. *Eerlijker*, door in het verdeelsysteem meer oog te hebben voor regio-specifieke kenmerken. En *lokaler*, omdat 'dichtbij' altijd het uitgangspunt en de kracht van de Nederlandse politie is geweest en we dat ook in de toekomst moeten kunnen waarmaken. Het echte politievakmanschap en de aandacht voor de burger moeten weer centraal komen te staan.

Hopelijk voedt de analyse van Hoogenboom het goede gesprek over de politie van de toekomst. Want wat je ook van de verschillende aanbevelingen vindt, we komen er niet omheen om te erkennen dat we het in de aansturing niet goed genoeg doen!

'Dichtbij' is altijd het uitgangspunt en de kracht van de Nederlandse politie geweest

De ^{verweven} politietaak

EEN POLITIEORGANISATIE
TEN DIENSTE VAN
DE PUBLIEKE ZAAK

Hoe vul je artikel 3 van de Politiewet in? De politietaak bestaat uit criminaliteitsbestrijding, handhaving van de openbare orde en hulpverlening. Maar wat zijn achterliggende beelden en betekenissen die betrokkenen binnen en buiten de politieorganisatie hieraan toekennen? Met andere woorden: wat is eigenlijk de rol van de politie in de samenleving? Op basis van focusgroepen, aangevuld met interviews en een uitgebreide literatuurstudie, laten we zien hoe de politierol begrepen kan worden en uit welke componenten deze bestaat. Door expliciet te maken hoe deze componenten op elkaar inwerken, schijnen we nieuw licht op de politietaak.

Om tot een visie op haar taak te komen, dient de politie helder te hebben hoe zij haar rol in de samenleving ziet (mét alles wat dit ingewikkeld maakt). Het betreft hier namelijk hele fundamentele vragen over de verhouding tussen burgers en de staat, en over maatschappelijke orde. Maar dit thema raakt ook aan dagelijks terugkerende dilemma's voor politiemedewerkers en partners, die moeten weten hoe zij zich tot elkaar verhouden en wat je van een politieorganisatie kan verwachten.

De politietaak bestudeerd

Eerder is verschillende malen gepoogd tot uitgangspunten te komen met betrekking tot de politietaak. Zie hiervoor bijvoorbeeld de invloedrijke visiedocumenten 'Politie in Verandering' (Heijink et al., 1977) en 'Politie in Ontwikkeling' (Projectgroep Visie op de Politiefunctie, 2005). Deze documenten zijn

echter in een andere tijd geschreven, voor een andere politieorganisatie, en waren slechts in beperkte mate gebaseerd op empirisch onderzoek.

In opdracht van de Korpsleiding hebben onderzoekers van de vakgroep Bestuurskunde aan de Radboud Universiteit Nijmegen daarom de politietaak bestudeerd (Schaap, Paanakker & De Kruijf, 2023). We hebben negen focusgroepen gehouden met in totaal veertig betrokkenen buiten de politieorganisatie (gemeentemedewerkers, burgemeesters, vertegenwoordigers van de private sector en van het Ministerie J&V) en erbinnen: van strategisch tot operationeel niveau, en uit bonden en medezeggenschap. Dit werd aangevuld met diepte-interviews en een uitgebreide literatuurstudie. Deelnemers werden zo breed mogelijk aangezocht en benaderd: diversiteit aan perspectieven stond centraal.

Over de auteur

Dr. Dorian Schaap is universitair docent Bestuurskunde aan de Radboud Universiteit Nijmegen, waar hij betrokken is bij de masterspecialisatie Besturen van Veiligheid. Hij heeft de afgelopen jaren onder meer onderzoek gedaan naar vertrouwen in de politie, het politiebestedel, en politieonderwijs. dorian.schaap@ru.nl

De **politie** dient **helder** te hebben hoe zij **haar rol** in de **samenleving** ziet

Focusgroepen waren samengesteld op basis van diversiteit aan functies en perspectieven, maar zonder hiërarchieverschillen binnen groepen. Onderzoekers van de Radboud Universiteit leidden de gesprekken. Ze verliepen in drie fasen: 1) beelden van de politierol, 2) de politievorm in verhouding tot haar omgeving, 3) gewenste politiestrategieën. Een werkgroep van de onderzoekers en de Staf Korpsleiding bepaalde de thema's van gesprek, maar de wijze waarop ze werden besproken werd bepaald door de deelnemers aan de focusgroepen.

We hebben beelden achterhaald omtrent de politierol en welke implicaties zij hebben voor het formuleren van een visie op de politietaak. Hoewel hier onmogelijk recht gedaan kan worden aan de rijkheid van de bevindingen, worden nu drie opeenvolgende stappen besproken in het bepalen van de rol van de politie in de samenleving. Waaruit bestaat de politietaak, wat voegt de politie toe, en waaraan ontleent ze haar legitimiteit?

Iedere lezer van dit tijdschrift zal zich op zeker moment hebben afgevraagd wat de rol van de politie in de samenleving is. Waar is zij voor en wat maakt haar eigenlijk uniek? Intuïtief heeft iedereen misschien gevoel bij deze vragen, maar toch betreft het moeilijk grijpbare thematiek waarbij veel onuitgesproken blijft. De politie moet zich positioneren in een complex veld waarbij veel verschillende (soms tegenstrijdige) dingen van haar worden gevraagd en verwacht. Vanuit burgers, partners, maar ook lokale en nationale overheden en natuurlijk de eigen medewerkers. Politiewerk raakt immers aan hoop en angst, aan goed en kwaad, aan onze collectieve identiteit en relatie met de overheid. (Loader & Mulcahy, 2003)

Een verweven taak: hulpverlening, handhaving en bestrijding

Het eerste thema in onze gesprekken bestond uit de taken of verantwoordelijkheden van de politie, oftewel de invulling van artikel 3 Politiewet. Hoewel vaak over de politietaak wordt gesproken als een waaier aan activiteiten waar min of meer naar believen zaken aan kunnen worden toegevoegd of uit kunnen worden weggenomen (meestal wordt dan voorgesteld om minder aan hulpverlening te doen), zijn er verschillende factoren die maken dat dit beeld onjuist blijkt.

In de wet, zo stelden respondenten vast, is de formulering van de politietaak zo algemeen dat een zeer breed scala aan activiteiten eronder kan vallen. Wettelijk kán erg veel politiewerk zijn, wat veel ruimte geeft voor de organisatie en de professional om de politietaak strategisch en operationeel, en zelfs filosofisch, invulling te geven. Dit wordt binnen en buiten de politie gezien als een gegeven.

Politiewerk kent een klassieke driedeling in hulpverlening, handhaving van openbare orde, en criminaliteitsbestrijding. Deze schijnbaar heldere indeling blijkt echter in werkelijkheid complex, zo geven vooral deelnemers op operationeel niveau aan. Dat heeft te maken met verschillende factoren. Zo blijken situaties vaak elementen van meerdere taken in zich te dragen: een stalkingcasus bevat een belangrijke strafrechtelijke component, maar kent ook een belangrijke hulpverleningsdimensie. Reageren op een melding van een verward persoon lijkt mogelijk een zaak van openbare orde, maar leidt vaak ook tot hulpverlening, bijvoorbeeld door het inschakelen van gespecialiseerde partnerorganisaties. Bovendien kan er sprake zijn van geweld of tekenen van radicalisering, waarbij criminaliteitsbestrijding om de hoek komt kijken. Daarnaast is bij een melding vaak van tevoren onduidelijk om wat voor soort situatie het eigenlijk gaat; informatie is vaak incompleet of zelfs verkeerd.

Het analytische onderscheid dat tussen politietaken wordt gemaakt, blijkt in werkelijkheid dus niet zuiver te stellen. Daarbij spelen twee andere zaken. Ten eerste geven politiemensen aan juist trots te ontleenen aan de veelzijdigheid, onvoorspelbaarheid en diversiteit van het

werk. Zij identificeren zich met de volle breedte van het politiewerk en voelen zich (mede) verantwoordelijk, ook wanneer een situatie misschien niet (alleen) bij de politie thuishoort. Zoals werd gesteld: 'zodra ze op straat lopen, zijn ze van ons' (focusgroep Basisteam 1). Het tweede punt is dat burgers specifiek de politie bellen en hulp van de politie verwachten, ook als het gaat om een probleem dat mogelijk formeel niet (alleen) onder politiewerk zou vallen. De politie, zo geven externen maar ook politiemedewerkers zelf aan, komt wanneer ze gebeld wordt, vaak omdat eerst andere partijen benaderd zijn die onvoldoende of geen verschil zouden kunnen maken. Wanneer de politie niet zou komen, aldus sommige politiemensen, zou er niemand zijn.

Er is dus sprake van een verweven politietaak, waarbij verschillende verantwoordelijkheden en doelen door elkaar heen lopen en op vaak onvoorspelbare wijze onderling samenhangen. Dit takenpakket is slechts beperkt 'maakbaar' of stuurbaar door beleid.

Kerncompetenties

Een belangrijke reden dat juist van de politie op beslissende momenten veel verwacht wordt, is dat zij beschikt over een essentiële competentie. Meestal wordt dit het 'geweldsmonopolie' genoemd, hoewel het preciezer is om te spreken van een generieke dwangcompetentie. De politie is niet de enige organisatie die geweld mag gebruiken, maar is wel de enige die dat kan in praktisch iedere situatie die erom vraagt (Bittner, 1980). Daarnaast draait deze competentie om fysieke dwang in brede zin. Hier hoort bijvoorbeeld ook het afsluiten van een weg bij.

Het voorgaande zal bij de lezer bekend zijn, maar wij wijzen op een belangrijke gevolgtrekking van deze kerncompetentie. Omdat de politie beschikt over een generieke dwangcompetentie, wordt zij voor een zeer breed scala aan activiteiten en verantwoordelijkheden ingezet. Deels verklaart dit ook de hierboven geschetste verwevenheid van de politietaak. Deze inzet leidt ertoe dat de politie als organisatie beschikt over een unieke set aan vaardigheden en een kennisbasis die zowel in de breedte als in sommige domeinen in

Politiemensen geven juist aan **trots** te ontleen aan de **veelzijdigheid, onvoorspelbaarheid** en **diversiteit** van hun werk

de diepte ongeëvenaard is. Zeker een in de samenleving geïntegreerde politie signaleert als eerste problemen en kan deze bovendien met elkaar verbinden. Zij beschikt over kennis van effectieve benaderingen van het probleem en heeft de vaardigheden om die benaderingen zelf uit te voeren of andere partijen erin te sturen en adviseren. Zoals een respondent aangaf: 'Ik zou het te mager vinden als we alleen maar zeggen: dit is er aan de hand. Ik wil er ook nog aan koppelen: ik denk dat je dit kunt doen om het op te lossen' (focusgroep Basisteam 1).

Andere actoren lijken zich beter dan de politie zelf bewust van deze tweede politieke kerncompetentie, die we de informatie- en adviescompetentie hebben genoemd. In onze focusgroepen waren het dan ook vooral betrokkenen uit partnerorganisaties die wezen op de belangrijke rol van de politie als adviseur en regisseur. Dit is van groot belang voor (netwerk)samenwerking.

Zo levert de politie dus twee unieke bijdragen. Beide elementen dragen bij aan opsporing, handhaving van de openbare orde én hulpverlening. De eerste bijdrage omvat de doorzettingsmacht van de politie, waarbij fysieke dwang toegepast kan worden. De tweede is een unieke informatiebasis, beschikking over kennis en het vermogen externen te adviseren.

Gedeelde legitimeitsbasis

Maar hoe weet je als politie dat je het goed doet? Waaraan ontleent de organisatie haar legitimeit? Vaak wordt een onderscheid tussen een politie 'van de straat' en 'van de staat' aangehaald. In de eerste interpretatie

De **politie** voorziet in een maatschappelijke **behoefte** op een manier die **niet zomaar vervangbaar** of **opdeelbaar** is

legt zij verantwoording af aan de samenleving of de burger; dat is immers waar je het voor doet. In de tweede is ze een instrument in handen van de staat: een uitvoeringsorganisatie. Wat uit de focusgroepen binnen en buiten de politie echter sterk naar voren kwam was een onvrede met beide interpretaties. Hoewel de samenleving zeker van belang werd gevonden, is onduidelijk wie 'de' burger precies is en in welke mate deze kijk heeft op politiewerk. Maar ook werd er sceptisch aangekeken tegen de (nationale) overheid: binnen en buiten de politie waren respondenten vaak van mening dat afstand tot de overheid vereist is en dat bemoeienis vanuit 'Den Haag' met de politiepraktijk momenteel veel te groot is. Er is een derde perspectief te onderscheiden, dat een ander licht doet schijnen op politieke legitimiteit. Hier ontleent de politie haar legitimiteit aan de eigen professionaliteit. De politie heeft zelf het meeste verstand van politiewerk, zo wordt door respondenten binnen maar vooral buiten de politieorganisatie gesteld, en mag (of moet) soms meer op haar strepen gaan staan. Ondergeschikt aan het gezag betekent niet hetzelfde als onderworpen zijn aan het gezag – volgens datzelfde gezag: 'Ik zou als politie op een gegeven moment zeggen: dat is leuk beste opdrachtgever, maar wij hebben ook onze gezagsrol; dit is zoals wij willen werken met een bepaalde escalatieschaal en verhoud je daar maar toe' (interview Burgemeester). Respondenten die verwezen naar een eigen legitimiteitsbasis, deden dat soms vanuit organisatieperspectief (er is een zekere autonomie nodig als instituut), en soms vanuit individueel perspectief, bijvoorbeeld door te verwijzen naar het eigen interne moreel kompas. Dit is een belangrijke discussie. Wanneer de politie als een uitvoeringsorgaan van de overheid wordt beschouwd, ligt daar een nauwe interpretatie van de politietoekomst en politieke competenties aan ten grondslag: de politie

bestaat dan sec om orde te handhaven en boeven te vangen en wat haar onderscheidt is haar dwangcompetentie. Maar wanneer ook de eigen professe wordt beschouwd als bron van legitimiteit, ligt een aanzienlijk bredere kijk op de politietoekomst voor de hand. Ook wordt dan makkelijker erkend dat de politie beschikt over een unieke kennis-, vaardigheden- en informatiecompetentie. Daarmee is het buitengewoon belangrijk om te erkennen dat er in ieder geval drie mogelijke legitimiteitsbronnen voor de politie zijn, die elk hun eigen assumpties en implicaties kennen.

Een eigen stem

Er wordt afgelopen decennia veel gesproken over de politiefunctie en over de plaats en rol van de politie daarin. Vaak wordt van de politie gevraagd om te veranderen. Binnen de politierol hangen verschillende activiteiten, verwachtingen, competenties en legitimiteitsbronnen echter op complexe en grotendeels onontwarbare wijze samen. De politie is niet 'gewoon' een publieke organisatie of 'een' ketenpartij, maar kent een unieke positie en dynamiek. Ze voorziet in een maatschappelijke behoefte op een manier die niet zomaar vervangbaar of opdeelbaar is. Bewustzijn van deze complexiteit en verwevenheid is essentieel. Een van de consequenties van het voorgaande heeft te maken met de kerncompetenties van de politie: wanneer je accepteert dat de politie zich onderscheidt door zowel een generieke dwangcompetentie als een informatie- en adviescompetentie, zal de organisatie zich hier ook voor moeten equiperen qua opleiding, selectie, infrastructuur en materieel. De vraag is in hoeverre hier zeker wat betreft de tweede competentie momenteel voldoende aandacht voor is.

Een volgende gevolgtrekking is dat de politie een eigen stem heeft, die in ondergeschiktheid aan het gezag ook een eigenstandig gezag kent. Een moderne politieorganisatie dient deze stem bewust en verantwoordelijk in te zetten ten dienste van de publieke zaak. Voor een organisatie die de afgelopen jaren terughoudendheid heeft betracht en die het gevoel heeft voortdurend onder druk te staan lijken dit hoge eisen. Tegelijkertijd zijn ze noodzakelijk voor een legitieme, betekenisvolle en effectieve politiezorg nu en in de toekomst. •

Literatuur

- Bittner, E. (1980). *The functions of the police in modern society. A review of background factors, current practices, and possible role models*. Cambridge, MA: Oelgeschlager, Gunn & Hain.
- Heijink, K., Andersson, H., Berkhout, J.T.A.M., Nordholt, E.E., Peters, P.C., Straver, M.A., & Wiarda, J. (1977). *Politie in verandering. Een voorlopig theoretisch model*. Projectgroep Organisatiestructuren.
- Loader, I., & Mulcahy, A. (2003). *Policing and the condition of England: Memory, politics and culture*. Oxford: Oxford University Press.
- Projectgroep Visie op de Politiefunctie (2005). *Politie in ontwikkeling. Visie op de politiefunctie*. Den Haag: NPI.
- Schaap, D., Paanakker, H., & De Kruijff, J. (2023). *De verweven politietoekomst*. Nijmegen/Den Haag: Radboud Universiteit/ Nationale Politie.

Dr. Edwin Kruisbergen

Wetenschappelijk medewerker,
onderzoekscoördinator, DG Politie en Veiligheidsregio's,
DG Ondernijning op het ministerie van JenV

Turen naar de toekomst

‘**Waakzaam en dienstbaar**’. Weinig organisaties hebben zo'n mooi en betekenisvol credo als de politie. Daar waar andere organisaties ‘missies’ (laten) bedenken die nogal eens vaag zijn of acute jeuk veroorzaken, bestaat het motto van de politie uit bijna klassieke, tijdloze deugden.

Maar het in de praktijk brengen van deze waarden kan en moet echt veel beter. De politie functioneert slecht en het is bovendien ook wat onzeker waarom we überhaupt politie hebben. Althans, deze indruk zou je zomaar eens kunnen krijgen als je de veelheid aan ‘veranderambities’ en visies tot je laat doordringen.

Zo moeten de organisatie, het leiderschap en de cultuur van (onderdelen van) de politie structureel worden verbeterd. Verder moet de opsporing naar een fundamenteel hoger niveau worden getild. Natuurlijk moeten ook de communicatie- en informatiesystemen van de politie worden verbeterd. En het personeelsbestand moet anders: meer hoger opgeleiden, jonger, diverser, digitaal beter onderlegd.

Het gaat nu dus niet goed, in ieder geval niet goed genoeg. Vandaar allerlei verbeterprogramma's, die je overigens in de hele strafrechtketen tegenkomt.

Dit continue en ogenschijnlijk steeds maar uitdijende verander- en verbeterproces is niet alleen het resultaat van ontevredenheid over het heden. Het gaat hand in hand met de hardnekkige overtuiging dat het nodig én mogelijk is achter de horizon te turen, om te zien ‘wat er op ons afkomt’. In visies en verkenningen ‘ontdekken’ we dan dat er blijkbaar ‘steeds meer’ sprake zal zijn van digitalisering, polarisering, internationalisering,

klimaatverandering, andere ‘-ing’-woorden maar ook van ‘maatschappelijke onrust’. Opvallend is overigens dat in die visies soms maar weinig over het eigenlijke, concrete politiewerk wordt gesproken. Over boeven vangen, zorgen voor orde in het openbare leven en het geven van hulp aan mensen die dat nodig hebben – de

taken van de politie zoals we die met zijn allen bedacht hebben – gaat het niet of alleen in algemene termen. Wel is duidelijk dat de ‘razendsnelle’ veranderingen leiden tot grote ‘uitdagingen’, een grotere ‘vraag’ voor de politie of juist onzekerheid over wat haar identiteit is, wat dan weer geadresseerd moet worden in een visie of strategie.

Deze institutionele onzekerheid zien we, gelukkig, niet weerspiegeld onder de bevolking. Uit periodiek onderzoek blijkt namelijk dat het vertrouwen van burgers in de politie en de rechtspraak vrij stabiel en hoog is. Het vertrouwen in de instituties lijkt daarmee heel wat robuuster dan het vertrouwen binnen de instituties.

Moet er dan niets veranderen en gaat alles goed zoals het gaat? Veranderingen zijn soms wel degelijk noodzakelijk. Conservatieve zelfgenoegzaamheid leidt zelden tot iets moois. Je krijgt alleen de indruk dat er wel vrij veel verbeterprogramma's zijn.

Jezelf willen verbeteren is nobel. Maar een zelfhulpboek waar steeds weer een hoofdstuk bijkomt, nog voordat het vorige is afgerond, heeft misschien meer weg van zelfkastijding. En de visionaire toekomstkijkerij komt voort uit een begrijpelijke behoefte, maar verhult vooral het zicht op concrete, actuele vragen en problemen. Daarover wellicht later meer. •

Visionaire toekomstkijkerij verhult het zicht op actuele vragen en problemen

“ Ik heb me vooral willen richten op de binnenkant, op vertrouwen en de menselijke maat ”

Eind februari 2024 nam **Henk van Essen** afscheid als korpschef van de Nationale Politie. Redactieleden Lisanne de Weerd en Jaco van Hoorn keken samen met hem terug op zijn loopbaan.

Je neemt afscheid als korpschef, na een lange loopbaan. Wat was je mooiste periode?

“Mijn mooiste periode was als chef van bureau Segbroek, midden jaren negentig in Den Haag. Een wijkteam met honderdvijftig mensen. Ik kende iedereen. In dat gebied was de opkomende verloedering nog tegen te gaan. We zagen de overlast opkomen, onder andere door drugsgebruik. We werkten veel samen met wijkbewoners. Er waren ook rustigere delen in het gebied, daar konden de collega’s op adem komen. Opsporing zat binnen het team, niet ‘boven’, maar op de werkvloer. We hebben daar ook een handhavingsteam opgericht, samen met BOA’s, in een gemeentepand onder aansturing van politie, onder het motto: schoon, heel en veilig. Ik geloof nog altijd heilig in dat concept.”

Je sluit af als korpschef. Waar staat deze periode in je ranglijst?

Lachend: “Toen ik begon als korpschef, zei ik: ‘Er zijn twee mooie dagen: de eerste dag en de laatste.’ Nee, gekheid, je bent een boegbeeld en kunt echt dingen bereiken. Dus ik geniet er zeker van. Er was een groot verschil met mijn voorgangers. Gerard Bouman wist überhaupt niet waar hij tegenaan zou lopen. Een enorme reorganisatie, verantwoordelijk voor zestigduizend mensen, van 26 korpsen één korps maken, dat was nooit eerder vertoond. Daarnaast moest hij positie verwerven in het nationale speelveld, als een *new kid on the block*. Dat heeft hij goed gedaan, maar het heeft veel van hem gevraagd.”

INTERVIEW MET HENK VAN ESSEN

Mr. Henk van Essen (1960) begon 44 jaar geleden aan de Politieacademie en startte in 1983 bij de gemeentepolitie Den Haag. Hij werkte onder meer als bureauchef van het Haagse Segbroek, als chef van de regionale recherche en als korpschef van de voormalige politie-

regio Haaglanden. De afgelopen tien jaar maakte Van Essen deel uit van de korpsleiding; de laatste jaren als “eindbaas van het mooiste vak dat er is”, zoals hij schreef bij de aankondiging van zijn vertrek. Op 29 februari 2024 is hij gestopt als korpschef.

Er zijn grote **opgaven** op het gebied van **digitalisering** en **internationalisering**

Erik Akerboom had de opdracht om bestuurlijke verbinding te brengen, in een tijd van veel intern gedoe en CAO-acties. Als het verkeerd gaat ben je als boegbeeld degene die de eerste klappen opvangt, als het goed gaat gun je de collega's het podium. Ik was toen plaatsvervangend korpschef en ik vond dat overigens leuk om te doen." Met een lach: "Ook omdat ik uiteindelijk tegen de korpschef kon zeggen: 'En nu is het van jou.' Dus ik wist, deze functie is soms eenzaam, en zwaar, met lange dagen."

Waar lag jouw focus?

"Ik heb me vooral willen richten op de binnenkant, op vertrouwen intern en de menselijke maat. Collega's houden van het vak, maar

zijn minder trots op de organisatie. Ik heb veel werkbezoeken afgelegd en veel aandacht besteed aan het zorgstelsel en PTSS. Binnen was ik meer zichtbaar dan buiten, omdat ik meende dat dát van belang was."

En wat vraagt het volgende tijdperk, met een nieuwe korpschef?

"Ik zie drie uitdagingen: één is capaciteit. Er zal altijd schaarste zijn, maar keuzes worden scherper. Daarnaast zijn er de grote opgaven digitalisering en internationalisering. We moeten onze werkprocessen mee ontwikkelen. Alleen méér politiemensen maakt niet het verschil. We hebben een ander wedstrijdplan nodig, met meer gebruik van technologie. Leren werken met AI en investeren in cyberspecialisten en data-analisten. We hebben veel informatie, voor je het weet is het geen lust maar een last. Dat benutten kan alleen met nieuwe technische innovaties. Ik ben trouwens blij dat alle papier nu uit de VVC-keten is, hoewel, ik zeg ook: veel te laat.

De andere uitdaging is internationalisering. Niets houdt op bij de landsgrenzen, criminaliteit niet en de invloed van conflicten elders

in de wereld ook niet. Globalisering en internationalisering zijn de uitdagingen, maar dat mag niet ten koste gaan van het politiewerk in de wijk. Wereld en web komen erbij. Ik houd vast aan het rapport 'Politie in Verandering': de kern van dat rapport is voor mij dat wij als politie 'dienstbaar aan de samenleving zijn' en 'niet tegenover de mensen maar tussen de mensen willen staan'. Dit is de basis onder de wijkagent en de robuuste basisteams. Dat moeten we koesteren. Laatst zei een afscheidnemende wijkagent: praat niet over wijk-gé-bonden, maar over wijk-*vér*-bonden politie. Dat betekent: in staat zijn om met de wijk relaties aan te gaan. Dit maakt onze politie uniek, maar het staat momenteel onder druk."

Je spreekt over lokale verankering, maar landelijke politieke sturing zet hier spanning op. Wat voor ontwikkelingen zie je daar?

"Bij de vorming van de Nationale Politie ging het primair om het beheer, dat was de driver. Het gezag bleef onveranderd. De nieuwe korpsleiding wilde echter ook naar de operatie kijken, want daar gaat het uiteindelijk om. Dat proces was toen wel top-down. En ja, er zijn robuuste basisteams gebouwd, waarbij niet is ingeleverd op operationele sterkte. Maar er kwam in de loop van de tijd steeds meer werk bij dat voor een belangrijk deel ook op andere plekken uitgevoerd moest worden. Denk bijvoorbeeld aan bewaken & beveiligen. Basisteams werden leeg getrokken, sterkte lekt altijd weg naar boven. Geld komt beschikbaar op nationaal niveau, dan wil men er daar over gaan en worden nationale teams ingesteld. Echter altijd met mensen, die uiteindelijk vanuit de basisteams komen. Dat effect, daar moeten we alert op blijven.

De politieke waan doet hierin mee, die vliegt zo het korps in. Jelle Kuiper zei dat de politie asymmetrisch van de politiek georganiseerd moet zijn, maar dat is niet gelukt. Die politieke waan is veelal emotioneel en gebaseerd op krantenkoppen. Voorheen waren er 26 korpsen, een incident werd in één korps opgepakt. Nu wordt dat naar het nationale niveau getild, bijvoorbeeld door Kamervragen. Dan moet de minister antwoorden. Op basis van incidenten beleid maken, helpt de organisatie niet vooruit."

Wat daartegen te doen?

"In de huidige context moeten de minister en de korpschef hitteschild zijn. Zie de medialogica, de grote invloed van social media

Burgemeesters moeten nog steeds in het regionaal bestuurlijk overleg **het gesprek** voeren over hoe de **sterkte verdeeld** wordt en wat er te doen is

en meer en meer belangenpartijen die meedoen. In combinatie met een toenemende politieke instabiliteit. Gelden dan nog dezelfde spelregels?

We zouden het niet over een hitteschild moeten hebben, maar zo voel ik het wel. De politie is een sui generis, daar mag je een professionele opvatting van verwachten, die niet door de politiek beïnvloed wordt. Onze organisatie is 24/7 open, staat midden in de samenleving en wordt met alle incidenten geconfronteerd. We zijn de last man standing. Op grond van onze functie en informatiepositie hebben we een boodschap te geven. Net als 'Politie in Ontwikkeling' zeg ik: we staan onder gezag, maar adviseren met gezag. Dat valt niet altijd goed, maar de politie staat midden in de samenleving, daarom mogen wij autonoom onze professionele opvatting naar voren brengen. Je moet je tot de politiek verhouden, zonder dat je in alles door de politiek aangestuurd wordt. Ook in de wetenschap dat het gezag lokaal is."

Is de politie daar voldoende toe in staat?

"We mogen ons daarin meer laten zien. Ik heb erop ingezet om ook politiechefs en andere collega's te laten spreken in de media. Dat gebeurde bij aanvang bij de Nationale Politie bijna niet. Maar wie kan er nou beter over politiewerk vertellen dan de collega's die het werk doen? Zo schoof ik eens bij Beau aan met een collega van een Aanhoudingseenheid. Twitterende wijkagenten, geweldig. Er vliegt er weleens een uit de bocht, daar moeten we mee leren leven. Ze laten zien wat ze doen en zijn in verbinding met de samenleving. Een wijkagent vroeg in zijn wijk waar hij aandacht aan moest besteden en later berichtte hij wat hij gedaan had. Dat is communiceren, in verbinding zijn, hoe mooi is dat."

Over de auteurs

Jaco van Hoorn is hoofdredacteur van het Tijdschrift voor de Politie en strategisch adviseur van de korpsleiding. Lisanne de Weerd MSc is strategisch beleidsadviseur bij het bureau Regioburgemeesters.

De politie heeft
verantwoordelijkheden
en **bevoegdheden** die
diep kunnen **ingrijpen**
in de **persoonlijke**
levenssfeer
van mensen

Komen lokale burgemeesters voldoende aan bod? Kunnen de regioburgemeesters hen voldoende representeren in het Landelijk Overleg Veiligheid en Politie?

“Ik vraag me af of er zoveel is veranderd voor een burgemeester in het nieuwe bestel. Voorheen hadden we een korpsbeheerder die samen met de korpschef het beheer van het korps bepaalde. Daar had de burgemeester enige invloed op. De burgemeesters moeten nog steeds in dat regionaal bestuurlijk overleg het gesprek voeren over hoe de sterkte verdeeld wordt en wat er te doen is. En ja, de eenheden zijn groter en de afstand tot het LOVP is groter, dat is het verschil. En als er landelijke vraagstukken zijn, met landelijk gezag, zoals asiel en bewaken en beveiligen, dan moet men erop alert zijn dat de sterkte niet automatisch naar boven weglekt. Er staan in de politiewet maar drie functionarissen: namelijk de wijkagent, vanwege de norm van 1 op 5000 inwoners. De politiechef, die verantwoordelijk is voor de taakuitvoering en afspraken maakt met het lokale gezag. En de korpschef, omdat die verantwoordelijk is voor het beheer. Dat is de theorie. In de praktijk word ook ik aangesproken op een demonstratie die niet goed verloopt, hoewel in formele zin de politiechef en het gezag aldaar verantwoordelijk zijn. Die rolverdeling is niet altijd even duidelijk en zuiver. Ik heb toen ik net korpschef was op televisie de fout gemaakt dat ik wilde uitleggen waar ik wel en niet verantwoordelijk voor ben. Maar dat werkte niet. Mensen denken: ‘jij bent toch de politiebaas?’”

Als je eigenlijk alleen voor beheer bent, vind je dan dat de korpschef net als voorheen bij de rijkspolitie zoiets als ‘Algemeen Inspecteur’ moet zijn?

“Ik vind dat politiechefs ‘korpschef’ zouden moeten heten. Dat zou het duidelijker maken. Ik krijg vragen van collega’s uit heel het korps waarvan ik denk, dat kan je toch niet van mij verwachten in een organisatie van 67.000 mensen? Dat wordt in de hand gewerkt doordat er nu maar één korpschef is die in de beleving van velen eindverantwoordelijk is voor alles. En hier strijdt de bestuurder met de politiemanager, want de korpschef, de eerste korpschef wat mij betreft, is een belangrijk boegbeeld. Ook dat vind ik belangrijk, dat de korpschef uit het vak komt met titulatuur die dat uitstraalt.”

Hoe verhoudt lokaal gezag zich tot vraagstukken als digitalisering en internationalisering?

“Dat roept zeker spanning op. We moeten ons daarop organiseren. Cyber houdt zich niet aan landsgrenzen. We doen dat best goed met cyberteams in alle eenheden en landelijk, maar misschien zouden we meer kunnen clusteren, net als bij forensische opsporing. Je moet zoeken naar de beste organisatievorm voor de opdracht waarvoor je staat. Het is niet voor niets dat er twee landelijke eenheden komen met een meer eigen identiteit. En elke keer vertalen wat dat betekent voor de veiligheid in de wijk. Dat is uiteindelijk de basis en wat de samenleving ons vraagt.”

We leven in een tijd dat het vertrouwen in de overheid onder druk staat en dat de samenleving onrustiger wordt. Wat betekent dat voor de politie?

“Ik ben trots dat we nog altijd heel hoog staan in de vertrouwenscijfers. Dat zegt iets over het DNA van de politie. En ja, ik weet dat mensen die aangifte hebben gedaan van veel voorkomende criminaliteit minder tevreden zijn, omdat ze vaak direct een afloopbrief krijgen waarin staat dat de politie er niets aan doet. Ik weet ook dat er minder vertrouwen is vanuit jongeren met een niet-westerse achtergrond. Daar moeten we op letten. Maar het vertrouwen blijft hoog en dat in tegenstelling tot veel andere overheidsinstellingen, zoals de politiek. Dat is knap. Dat komt door verbinding. Bij de Black Lives Matter-demonstraties is het in Nederland wél ordelijk verlopen, omdat politiemensen tussen mensen stonden. Wij willen

altijd de relatie aangaan. Bij de coronademonstraties namen we keer op keer contact op met Willem Engel om afstemming te zoeken. Als de burger in nood is, komen we nog steeds.”

Veel mensen zeggen dat de politie daar nu juist mee moet stoppen, vanwege alle capaciteitsproblemen.

“De tijdloze kern van de politietaak is vrede bewaren en zwakken beschermen. We zeggen: waakzaam en dienstbaar staan we voor de waarden van de rechtsstaat. We beschermen, begrenzen en bekrachtigen. Dus we gaan. We staan er als dat nodig is. Dat is wat van ons wordt verwacht en ook mag worden verwacht.”

Je kent de hernieuwde visie op de politietaak. Gaat dit ons helpen?

“Ik hoop het zeker. Het debat is gestart met de politiefunctie, dat is breder dan de politietaak. De bestuursrechtelijke taken zijn wat mij betreft de eerste om af te stoten. Dat kunnen anderen doen. Wij hebben verantwoordelijkheden en bevoegdheden die diep kunnen ingrijpen in de persoonlijke levenssfeer van mensen, zoals het geweldsmonopolie. Dat wordt de politie toevertrouwd en dat moet je koesteren. Vanuit dat aspect wil ik naar de politietaak kijken. Er verandert veel, maar de incidentafhandeling moet blijven. Als je dat loslaat, wijk je af van de tijdloze taak, met gevolgen voor het vertrouwen van de burger. Er is toenemende polarisatie, de samenleving fragmenteert. Politiewerk, of misschien wel de samenleving, wordt steeds complexer. Er zijn steeds meer groepen die denken dat ze zich tegen de eigen overheid moeten beschermen, dat helpt niet. Daarbij komt, wij zijn het eerste gezicht van de overheid, maar wij maken de regels niet. Wij staan voor artikel 1 van de Grondwet. Wij voeren onze taak naar eer en geweten uit en dat moeten we volhouden. Wij staan voor de waarden van de rechtsstaat.

Doordat de samenleving meer gepolariseerd raakt, wordt het ook voor collega's complexer; ze worden in de persoonlijke levenssfeer met dezelfde vraagstukken geconfronteerd: familie als boer, zelf in een beschadigd huis in Groningen wonen of een nicht als slachtoffer van de toeslagenaffaire. Wat je in de samenleving ziet, zie je in de organisatie terug. En het is mooi om te zien dat nagenoeg alle collega's toch voor deze organisatie staan.”

Hoe kijk je terug op je periode als korpschef?

“Het draait niet om mij, niet om de korpschef. Dat in deze periode van aanhoudende druk het vertrouwen in de politie hoog is, daar ben ik trots op. We pakken criminaliteit aan, bewaken de openbare orde en staan dicht bij burgers. Daar gaat het om. We doen nu opnieuw onderzoek naar vertrouwen binnen de organisatie en als dat gestegen blijkt te zijn, vertrekt een tevreden korpschef.” •

De Landelijke Eenheid in historisch perspectief

TUSSEN THORBECKE
EN PROVÓ KLUIT

De Politiewet 1957: de bittere erfenis van Thorbecke

Thorbecke wist dat sinds de Franse Revolutie de politiefunctie in een democratische rechtsstaat bestaat uit gemeentepolitie(taken) en rijkspolitie(taken). Als gevolg van de Franse Bezetting was hij echter zo beducht voor rijkspolitiediensten dat hij in de Gemeentewet 1851 de uitvoering van de rijkspolitietaken opdroeg aan de gemeentelijke politiediensten. Om veilig te stellen dat deze diensten in de grote(re) steden deze taken daadwerkelijk zouden uitvoeren, maakte hij de benoeming van commissarissen van politie tot een bevoegdheid van de Kroon. In de daaropvolgende decennia werd duidelijk dat er grote organisatorische en functionele fouten zaten in de constructie van 1851. Om die te repareren zagen de opvolgers van Thorbecke zich in de tweede helft van de negentiende eeuw gedwongen om een Rijksveldwacht op te bouwen en het werkterrein van de Koninklijke Marechaussee uit te breiden naar het oosten, noorden en westen van het land. Omdat er geen sprake was van territoriale of

functionele scheiding tussen de verschillende diensten, werd dit complexe politiestelsel een bron van grote onderlinge spanningen en van conflicten tussen de bestuurlijke, justitiële en militaire overheden. Al helemaal toen er na de Eerste Wereldoorlog ook nog een Korps Politietroepen werd opgericht.

De spanningen in het bestel namen in de jaren dertig – door toedoen van de zaak-Oss – zulke bittere proporties aan dat er in 1939 een parlementaire onderzoekscommissie werd ingesteld om ‘het politievraagstuk’ te ontmythen. De bevindingen van deze commissie deden er als gevolg van de bezetting echter niet meer toe. Toen was het de SS'er Rauter die dit vraagstuk op ‘totalitaire’ manier aanpakte: enerzijds samenvoeging van de Rijksveldwacht, het Korps Politietroepen en de Koninklijke Marechaussee, anderzijds eenmaking en centralisering van de gemeentelijke politiediensten.

Na de bezetting werd deze oplossing van het politievraagstuk in grote lijnen gehandhaafd omdat niemand terug wilde naar de vooroorlogse toestanden. Zij werd na veel

Over de auteur

Prof. dr. dr. h. c. Cyrille Fijnaut is voormalig hoogleraar Criminologie en Strafrecht.

discussie in het kader van de Politiewet 1957 wél 'gedemocratiseerd': naast het Korps Rijkspolitie kwam er Gemeentepolitie. Zij werden via een demografisch criterium (15/25.000 inwoners) op zo'n manier territoriaal van elkaar gescheiden dat het Korps Rijkspolitie present was in alle gemeenten zonder Gemeentepolitie. Functioneel gezien kregen de beide politiediensten dezelfde taak: in ondergeschiktheid aan het bevoegde gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregelen de rechtsorde daadwerkelijk handhaven. Het onderscheid tussen rijkspolitietaken en gemeentepolitietaken verdween naar de achtergrond.

Van 1957 tot 1993: een treurige geschiedenis

Vanaf de jaren zestig werd steeds duidelijker dat, als gevolg van de territoriale (inter)nationalisering en de functionele technologisering van het maatschappelijk leven, het 'compromis van 1957' niet houdbaar was. Niet houdbaar op het terrein van de verkeersveiligheid. Niet houdbaar op het vlak van de ordehandhaving. En niet houdbaar in de sfeer van de misdaadbestrijding. De aanpassing van het politiebestedel aan deze nieuwe realiteit was echter een *uphill battle*.

Om twee redenen: 1. De besturen van de grote steden verzetten zich met steun van bevriende politieke partijen in de Tweede Kamer tegen elk mogelijk verlies van macht over 'hun' Gemeentepolitie. 2. De gangmakers van de vernieuwing van de politie, verenigd in de *Projectgroep organisatiestructuren*, zochten hun heil in de transformatie van de korpsen naar het Amerikaanse model van 'wijkteampolitie'. De pijn zat 'm niet zozeer in de aanpassing aan de nieuwe realiteit op verkeersgebied door uitbreiding van de verkeerspolitiediensten van het Korps Rijkspolitie op de weg, in de lucht en op het water. De noodzaak van deze aanpassing was zo dwingend dat politiek en politieel verzet bij voorbaat kansloos was; de fonkelend witte Porsches van Cees Vogel deden de rest. Op het terrein van de ordehandhaving was de politieke bijna-ramp tijdens de 'Kroningsrellen' van 30 april 1980 'nodig' om de Haagse politici te doen beseffen dat het zo niet verder kon.

Tevens leerde deze ingrijpende gebeurtenis hen dat ze alleen op de Koninklijke Marechaussee konden vertrouwen 'als het erop aan kwam' en dat het hierom noodzakelijk was om dit korps een plek te geven in de Politiewet 1957 (wat in 1987 gebeurde).

Het meest lastige domein was dat van de misdaadbestrijding. Ofschoon de *professionele misdaad* in de vorm van overvallen, ramkraken en ontvoeringen lokaal, regionaal en (inter)nationaal steeds grotere en gewelddadiger vormen aannam, en de *georganiseerde misdaad* op het terrein van de drugsproductie- en drugshandel, de illegale wapenhandel, de mensenhandel en het illegale gokken, steeds breder en dieper om zich heen greep, kostte het verschrikkelijk veel moeite om de operationele organisatie van de Gemeentepolitie en het Korps Rijkspolitie met het nodige tempo op deze ontwikkelingen af te stemmen. De lokale, bovenlokale en nationale bundeling van krachten werd vrij stelselmatig afgeblokt.

De Centrale Recherche Informatiedienst bleef lange jaren nagenoeg een lege doos omdat de korpsen geen of onvoldoende informatie leverden. Het duurde twintig jaar voordat een wettelijk kader voor de Criminele Inlichtingen Diensten werd vastgesteld. De introductie van broodnodige opsporingsmethoden als de pseudokoop en deals met criminelen was een regelrechte lijdensweg. Terwijl de gewapende overvallen *skyrocketen*, bestonden vele politiechefs het om wapenrechercheurs van hun functie te ontheffen en de vuurwapenteams af te bouwen. Jan Blaauw stelde in 1988 dan ook met recht en reden vast dat de zware misdaad in Nederland niet ondanks maar dankzij politie, justitie en bestuur kon floreren. De IRT-affaire die in december 1993 uitbarstte, was in de kern het dieptepunt van deze treurige ontwikkeling.

De Politiewet 1993: een onvermijdelijke tussenstap?

Eind jaren tachtig kwam ook 'Den Haag' tot de conclusie dat schaalvergroting van de politieorganisatie onontkoombaar was. In plaats van haar meteen op nationale leest te schoeien, zoals – gegeven de maatschappelijke ontwikkelingen en de ontwikkelingen in de

rechtshandhaving – in de rede had gelegen, werd zij via de Politiewet 1993 echter op regionale schaal ingericht. De stap naar de vorming van een nationaal politiekorps was voor velen in de politiek en in de politie kennelijk een stap te ver. Blijkbaar moesten zij er eerst met harde feiten van worden overtuigd dat een regionaal verdeelde politie in een samenleving als de onze niet behoorlijk kan functioneren. In die zin was de tussenstap van een dergelijke politiejammer genoeg onvermijdelijk.

De weerzin tegen een nationaal georganiseerde politie kwam goed tot uitdrukking in de ontwerpen van deze wet. Hierin werd aanvankelijk verwoord dat alleen taken die de regionale korpsen niet adequaat konden vervullen, mochten worden verricht door een landelijke dienst. Later ‘in het proces’ beseften de Haagse beleidmakers dat deze negatieve benadering van de politietaken op (inter)nationaal niveau totaal niet spoorde met het maatschappelijk belang ervan. Na heel wat discussie stemden zij er dan ook mee in dat het bestaande conglomeraat van operationele, technische en administratieve landelijke diensten werd ondergebracht in een Korps Landelijke Politiediensten.

De inrichting van dit korps werd dus niet op een positieve manier afgestemd op een deugdelijke analyse van de behoeften. Dit bleek duidelijk uit het feit dat er geen plaats werd ingeruimd voor een Dienst Landelijke Recherche hoewel twintig jaar eerder al op goede gronden was betoogd dat de behoefte aan een dergelijke recherche groot was. Mede onder buitenlandse druk werd er in 1995 dan toch een Landelijk Rechercheteam van zegen en schrijve zestig man opgericht. Negen jaar later, in 2004, werd dit team met de Kernteams, de Bovenlokale Recherches en de Unit Synthetische Drugs samengevoegd tot de Nationale Recherche. Om dit te bereiken was wel een rapport van de werkgroep-Van Riessen nodig waarin werd vastgesteld dat het ernstige tekort aan gekwalificeerde recherche een gevaar voor de rechtsstaat vormde. Kort daarop maakte de gerechtelijke dwaling in de Schiedammer Parkmoord voor iedereen duidelijk wat de werkgroep bedoelde.

En stelt men zich nu eens voor dat er vanaf 2004 door Wilbert Paulissen en anderen niet zou zijn gebouwd aan een Nationale/Landelijke Recherche die in staat is om het hoofd

Johan Rudolph Thorbecke (1798-1872)

te bieden aan criminele machtsgroepen – of het nu de familie-T. is of bepaalde motorbendes – en om versleutelde telefoonsystemen en digitale zwarte markten te kraken!? Dan was de legitimiteit van de Nederlandse rechtsstaat op dit moment ongetwijfeld ernstig in het geding. Mede hierom bestempelde ik de oprichting van het Multidisciplinaire Interventie Team ‘het domste plan’ in de Nederlandse politiegeschiedenis. Op een moment waarop het meer dan ooit nodig was om de eenheid in de recherche te versterken, werd er in haar rangen verdeeldheid gezaaid.

Iets soortgelijks gebeurde in de sfeer van de speciale eenheden. Het kabinet vroeg mij eind 2003 om een rapport te schrijven over het stelsel van de Bijzondere Bijstandseenheden. Was dit ten overstaan van het ‘nieuwe’ terrorisme, dat zich op 9/11 op zo’n verwoestende manier had gemanifesteerd, nog *fit for purpose*? Na een grondig onderzoek, ook in het buitenland, kwam ik tot de conclusie dat dit noch operationeel noch juridisch het geval was, en dat met spoed moest worden overgegaan tot de oprichting van een Dienst Speciale Interventies bij het Korps Landelijke Politiediensten. In het kader van deze dienst zouden de Bijzondere Bijstandseenheden en

Hendrik Provó Kluit (1803-1860)

de Aanhoudingseenheden op een samenhangende, flexibele en doeltreffende manier kunnen acteren op het gehele spectrum van mogelijke interventies.

De verzamelde hoofdcommissarissen gingen zwaar in verzet tegen dit voorstel, vooral omdat zij er een vorm van nationalisering van de politie in zagen. Een van hen ging zelfs zover dat hij mijn staatsgeheim rapport stiekem selectief liet 'lekker' aan een journalist om het via een anoniem stuk in de krant in diskrediet te kunnen brengen. Gelukkig liet deze journalist zich niet manipuleren en deed dus niets met de geheime wetenschap. Zelfs de mislukte inzet van de Haagse Aanhoudingseenheid op 10 november 2004 in de Antheunisstraat in Den Haag tegen de Hofstadgroep bracht de politiechefs niet tot rede. Ook het feit dat de Snelle Interventie Eenheid, de voorloper van de Dienst Speciale Interventies, vervolgens in een mum van tijd 'de klus' wél kon klaren, deed hen niet inzien dat zij het volstrekt bij het verkeerde eind hadden.

Gelukkig waren de ministers Donner, Remkes en Kamp het wel met mij eens en gaven de leiding van het korps de opdracht om met spoed de Dienst Speciale Interventies te formeren. En wie in deze gewelddadige tijden bekijkt wat de

diverse geledingen van deze dienst dag-in-dag-uit presteren, moet tot de conclusie komen dat de Nederlandse rechtsstaat zich gelukkig mag prijzen met een dergelijke behoedzame en tegelijk doortastende landelijke politie-eenheid.

De Politiewet 2012: het zoete gelijk van Provó Kluit

De tegenspeler van Thorbecke in 1851 was Provó Kluit, directeur van politie in Amsterdam. Deze nam zelfs ontslag uit zijn functie om het in de Tweede Kamer op te kunnen nemen tegen Thorbecke. Zijn voorstel was om in Nederland een 'enkel ligchaam van policie' op te richten: een nationaal politiekorps, opgebouwd uit 150 politiekantons, direct onder toezicht van vijf directeuren van politie en indirect onder dat van de minister van Justitie. Provó Kluit verloor de politieke strijd met Thorbecke maar kan ruim 170 jaar later alsnog zijn zoete gelijk smaken. De Politiewet 2012 voorziet – met dank aan Opstelten! – in de oprichting van een 'landelijk politiekorps'. Provó Kluit zou het ongetwijfeld met mij eens zijn dat er grove structurele fouten in de constructie zitten, zoals het te grote aantal bureaucratische lagen en het gebrek aan gemeentelijke inbedding. Ook zou hij het, net als ik, zeer betreuren dat er zulke grote problemen konden ontstaan in de sfeer van de specialistische operaties en die van de beveiliging van een cruciale kroongetuige en zijn omgeving. Tegelijkertijd zou hij zich echter ook zorgen maken over de manier waarop de Landelijke Eenheid op aangeven van de commissie-Schneiders momenteel wordt heringericht.

Ten eerste zou hij zich afvragen of het niet veel te riskant is om de Dienst Koninklijke en Diplomatieke Beveiliging *niet* onder te brengen in de nieuwe Landelijke Eenheid Opsporing en Interventie. Ten tweede zou hij zich afvragen of dit niet een uitgelezen moment is om ook de Nationale Samenwerking tegen Ondernemende Criminaliteit alsnog in te vlechten in deze Eenheid. Ten derde zou hij zich afvragen waarom de leiding over de komende Landelijke Eenheden niet ondubbelzinnig wordt toevertrouwd aan één enkele *battle-hardened* hoofdcommissaris. Collectief leiderschap aan de top van zulke eenheden is een recept voor nieuwe ellende.

Hopelijk deelt 'Schneiders' deze en andere zorgen van 'Provó Kluit'!

Recensies over actuele publicaties

BOEK

In TBS

F. van Gemert (2023), *In TBS. Twaalf jaar binnen*, Just Publishers, ISBN 9789089756459

Dit boek gaat over Jan en is de opvolger van het levensverhaal van Jan, een gewelddadige man die geheel vastloopt. Beide boeken zijn geschreven door criminoloog Van Gemert. De biografie van Jan eindigt met een zwaar delict, gepleegd met het doel om weer 'veilig' in de bajes te belanden en behandeling te krijgen. Een delict, dat de onderzoeker niet zag aankomen en ook helemaal niet begrijpt. Dit leidt uiteindelijk tot het besluit opnieuw onderzoek te doen naar hoe het Jan vergaat na zijn delict.

Dit onderzoek is in meerdere opzichten bijzonder en alleen al daarom het lezen waard. Het beslaat een periode van bijna twaalf jaar onderzoek. Het betreft een enkelvoudige case-studie met één respondent en die respondent is gedetineerde. Meestal vindt dergelijk onderzoek uitsluitend plaats aan de hand van wat anderen vertellen en komen zij zelf geheel niet aan het woord. Jan krijgt na zijn delict vijf jaar detentie en TBS met dwangverpleging. Doel van de terbeschikkingstelling is in eerste instantie het beveiligen van de samenleving door 'patiënten' als Jan in gesloten klinieken te behandelen. Die behandeling moet op de lange termijn de kans op herhaling van een ernstig delict aanzienlijk verkleinen en uiteindelijk terugkeer in de samenleving bewerkstelligen. Deze unieke inkijk in de zo gesloten wereld van de TBS maakt het boek bijzonder.

Jan groeit op in een sfeer van geweld, wordt uit huis geplaatst vanaf z'n tiende en moet zich zelf zien te redden. Hij belandt in het drugsmilieu en uiteindelijk voor een drugstransport in een Amerikaanse gevangenis. Gewend aan het bajesmilieu met heldere regels en codes, waar zijn postuur van twee meter en zijn bereidheid om geweld te gebruiken hem status oplevert, valt terugkeren in de normale Nederlandse samenleving hem niet mee. Zo komt hij tot het eerder beschreven delict. De detentie die daarop volgt

gaat Jan goed af, met andere boeven spreekt hij een gemeenschappelijke taal en in de bajes voelt hij zich thuis.

Dat is anders als Jan begint aan zijn TBS-traject. Acht jaar TBS-klinieken volgen zonder dat het ooit tot een behandeling lijkt te komen. Jan zit in de overlevingsstand en begint na een conflict in de groep alvast met acht maanden zelf verkozen isolatie. Het TBS-systeem met individuele trajecten en verschillende regels voor elk individu en eindeloze controle is een onbekende wereld voor Jan en leidt tot frustratie en verzet. Als zowel Jan als de onderzoeker zich afvragen wat die behandeling dan eigenlijk behelst, komt er toch verandering op gang. We lezen hoe Jan begint mee te werken, leert geweldgebruik te omzeilen, zijn zachte kant laat zien en ontwikkelt en langzaam steeds meer vrijheid aan kan. Een tipje van de sluier hoe het eraan toegaat in de TBS en hoe dit systeem eigenlijk werkt. Met dank aan Jan en aan Frank.

Dit onderzoek is in meerdere opzichten bijzonder en alleen al daarom het lezen waard

Recensent dr. mr. **Barbara van Caem** is hoofd van de cluster wetenschap bij de Landelijke Portefeuille Gebiedsgebonden Politie.

BOEK

Het proces

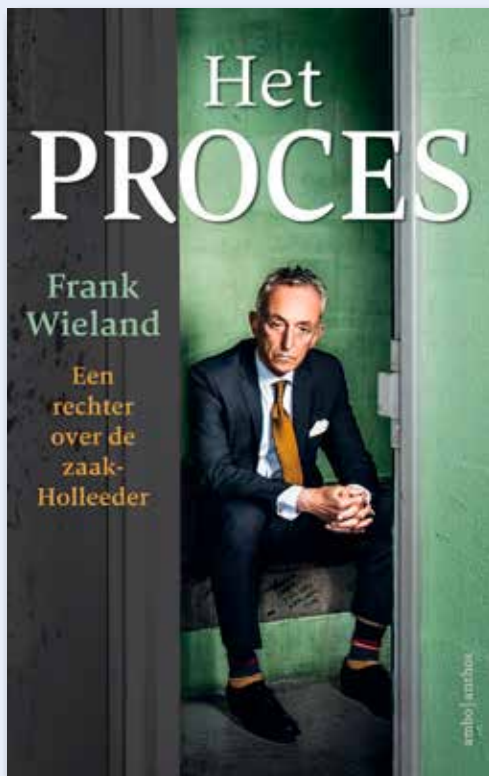
F. Wieland (2023), *Het proces. Een rechter over de zaak-Holleeder*, Ambo|Anthos, ISBN 9789026365324

 In 'Het proces' blikt voormalig rechter Frank Wieland terug op zijn 36 jaar lange carrière, en in het bijzonder de zaak tegen top-crimineel Willem Holleeder, waarin Wieland de rol van voorzitter vervulde. Hij geeft hiermee een uniek kijkje achter de schermen: een persoonlijk relaas dat wordt gekenmerkt door de nuance die je van een rechter mag verwachten, maar waar ook ruimte is voor emotie en kritische noten.

Het begin komt een beetje stroef over, een lesje rechten die menig politiemedewerker niet nodig zal hebben, en waar veel verschillende onderwerpen door elkaar heen lopen. Maar gaandeweg wordt het een boek waar je geboeid in blijft lezen, met name als het persoonlijk wordt.

Verreweg de meeste aandacht wordt gewijd aan Wielands laatste spraakmakende zaak: het ruim zestig zittingsdagen durende proces-Vandros. In deze zaak, toen nog bekend als het 'Proces van de Eeuw', stond verdachte Willem Holleeder terecht voor negen tenlastegelegde feiten, waaronder vijf moorden. Als lezer word je door de rechter meegenomen in de ietwat optimistische aanloop, de emotionele getuigenissen van zussen Sonja en Astrid, het boek 'Judas' en het mediacircus eromheen, en het vinnige steekspel tussen getuige Peter R. de Vries en de verdachte. Wielands reconstructie van achter de rechterstafel is zeer gedetailleerd en beeldend: niets lijkt hem te zijn ontgaan.

Maar het zijn de persoonlijke anekdotes die het boek juist zo leeswaardig maken, en daarmee ook meer een autobiografische reflectie dan een scherpe analyse van de zaak-Vandros. Zo is hij tegen harder straffen. Van applaus na een vonnis is hij niet gediend. Een grapje mag af en toe wel: er wordt hier en daar gegrinnikt, ook om de opmerkingen van Holleeder. Nieuwe inzichten leiden tot veranderingen in zijn rechtszaal, zoals waar een slachtoffer wil komen te zitten.

Maar ook oude zaken draagt de voormalig rechter met zich mee. De eerste keer dat een levenslange gevangenisstraf wordt opgelegd in Curaçao, staat hem nog goed bij.

Daarnaast komen veel recente ontwikkelingen en dilemma's aan bod, waaronder de regeling omtrent kroongetuigen, omgaan met media-aandacht, de verharding van het strafklimaat onder druk van de samenleving, en het spreekrecht van slachtoffers en wat dit betekent voor het verloop van het strafproces. Interessant is ook zijn visie op de zogenaamde 'negatieve zwijgrechtbonus', want krijgt een verdachte die zich op zijn zwijgrecht beroept automatisch meer straf? "Een zwijgende verdachte wordt niet op prijs gesteld", meent de oud-rechter, "maar dat maakt hem nog geen dader."

Soms is zijn toon warm en wijs; soms een tikkel-tje stekelig. "Ik wil de mens in de rechter tonen", geeft Frank Wieland aan het begin van zijn boek – en dat is met deze persoonlijke terugblik op een lange carrière zeker gelukt.

Een **persoonlijk** relaas dat wordt gekenmerkt door de **nuance** die je van een **rechter** mag verwachten

Luistertip: aflevering 50 'Een leven lang' van de podcast 'Napleiten' waarin Frank Wieland uitvoerig ingaat op één van de drie zaken waarin hij levenslang heeft opgelegd.

Recensent dr. **Maud van Bavel** is onderzoeker bij Politie Nederland.

Opstaan tegen

politisering van de aansturing van de politie

POLITIEK INCIDENTALISME

Volgens een Tijdelijke Commissie van de Tweede Kamer (2021)¹ is politieke aandacht voor uitvoeringsorganisaties te weinig gericht op het algehele functioneren en het op langere termijn verbeteren ervan. In plaats daarvan is de Kamer vooral geneigd te reageren op incidenten. En gevoed door de publiciteit, wordt de 'fout' vaak bij de uitvoerder gelegd. De nuance ontbreekt. Bovendien moet het probleem *direct* opgelost worden. Want, zo vindt men aangemoedigd door de media, *zoiets mag nooit meer gebeuren*. De politiek dringt aan op strengere en complexere regels, die ingrijpen op de aansturing van de organisaties. Zo politiseert de aansturing.

Departementen vertonen vervolgens een sterke drang deze te controleren. 'De korte(re) termijn regeert.' Het rapport spreekt over een overreactie of 'incidentregelreflex'. En dat terwijl de Tweede Kamer volgens datzelfde rapport een blinde vlek heeft voor de uitvoering. Dat heeft invloed op de uitvoerbaarheid of de zin van de maatregelen.

Het rapport schildert ook de gevolgen. De focus van politiek en media op incidenten leidt bij uitvoeringsorganisaties tot een defensieve houding en tot huiver om mogelijke problemen tijdig aan te kaarten. Ondanks dat – volgens het rapport – Nederlandse uitvoeringsorganisaties veelal goed functioneren, ontstaat een beeld bij burgers dat gedomineerd wordt door dingen die misgaan. De scherpe politieke kritieken hebben grote impact op de medewerkers. De afdeling Advisering van de Raad van State zegt in het rapport: 'Er is in de politiek een verschuiving waar te nemen van

een belangenafweging op grond van algemene gezichtspunten naar een door incidenten gedreven uitvoeringsverantwoording. [...] Door de gedetailleerde aandacht voor de uitvoering is deze ook politiker geworden. Aan de oplossing van de concrete problemen waarmee burgers en uitvoeringsorganisaties zitten, draagt dat niet vanzelfsprekend bij.'

Geldt dit ook voor de politie?

Over de directe bemoeienis van minister en departement schreef de commissie-Kuijken (Commissie Evaluatie Politiewet 2012, 2017)² dat er sprake is van verknoping van rollen tussen minister, departement en korpschef en dat in een politiek-bestuurlijke context zoals hierboven beschreven. De commissie pleit ervoor om de korpschef meer ruimte te geven om *beleids- en beheersmatig sturing te geven* aan de politieorganisatie. Of de aanbevelingen tot verbeteringen hebben geleid, is

Over de auteur

Drs Jaco van Hoorn MPA is strategisch adviseur van de korpsleiding van de politie. Van Hoorn is hoofdredacteur van het *Tijdschrift voor de Politie*.

de vraag. In ieder geval vond Jacques Wallage³ het zinvol om jaren later te pleiten voor een autonome korpsbeheerder tussen de minister en de korpschef. Immers, zo schreef hij, ‘in de huidige situatie heeft de korpsleiding te maken met allerlei interventies van de minister van Justitie en Veiligheid en diens ambtenaren. Zij worden daartoe aangezet door de Tweede Kamer, die zich vooral laat leiden door berichten in de media. Regeren is daardoor reageren geworden’. Bob Hoogenboom⁴ ziet daar overheen ‘disciplineren’ van de politie. Sinds begin jaren negentig van de vorige eeuw wordt de politie opgezadeld met steeds weer nieuwe sturingsinstrumenten: beleids- en beheerscyclus, prestatieconvenanten en de invoering van allerlei ‘new public management’-tools. Wallage vindt dat er meer ruimte moet komen voor de professional en dat politieke aansturing zich moet richten op hoofdlijnen. Hoogenboom (2023)⁵ analyseert de directe politieke bemoeienis ook in zijn laatste boek⁶. Hij signaleert rol-onvastheid van Kamerleden, de minister, politiebonden, hij spreekt over een beleidsmachine en overwaardering van het begrip *sturing*. Zijn aanbevelingen liegen er niet om, maar ballen samen in: *stop de politisering op de vierkante kilometer in Den Haag*.

Dat vraagt ook iets van de politietop, stelt 't Hart (2023)⁷. Gerichtheid op de politiek, wellicht vanuit het idee van formele onderschikking, leidt tot berusting in de structurele onevenwichtigheid in de prioriteiten die ze krijgt aangereikt. Met als gevolg een chronisch politiek-bestuurlijke overvraging van haar presterend vermogen. ‘De uitvoering moet meespreken’, zo citeert Hoogenboom het Tweede-Kamerrapport, ‘geef professionals meer waardering en meer zeggenschap en ontwikkel rijker verantwoordten.’ Hij pleit voor een nieuw politieverhaal, net als 't Hart. 't Hart spreekt van institutioneel leiderschap, dat allereerst een maatschappelijke waardepropositie omschrijft; een visie over wat de politie aan de samenleving moet, wil en kan leveren. Deze visie moet worden gevoed door een scherpe blik op ontwikkelingen in wereld, land en wijk – van buiten naar binnen – én op de realiteiten van het werk aan de frontlijn en van de ondersteunende processen in het korps van binnen naar buiten. Over waar de politie op moet, wil en kan investeren, moeten overtuigende verhalen verteld worden. ‘Sturen op visie vereist het vermogen te kunnen overtuigen’, aldus 't Hart. Je niet in het defensief laten dringen, maar eerder, zichtbaarder naar

Sturen op visie vereist het vermogen om te kunnen overtuigen

voren stappen. En daarbij zijn coalities die de doelen, middelen en werkwijzen van de politie willen dragen onontbeerlijk.

Hoe dit te doen?

Binnen de korpsleiding is, met het eigen korpsmanagementteam en met buitenstaanders, gesproken over de politieke dynamiek en de invloed daarvan op het korps. De constatering was dat het samenspel tussen media, bonden, toezichtorganen, de Tweede Kamer en de minister een politieke waan van de dag creëert. Daarin dreigt de korpsleiding voortdurend te worden meegezogen. Een voorbeeld van *hoe het gaat* is dat onderwerpen rechtstreeks van medewerkers uit het korps via bonden en/of media en de Tweede Kamer in het landelijke politieke spel komen, nog voordat de korpsleiding heeft kunnen reageren. De minister kan naar aanleiding van een commissiedebat wel zeggen: richt je niet naar wat er wordt gezegd, want het is allemaal politiek, maar ondertussen, kijk naar de moties die eruit voortgekomen zijn. In 2023 waren over politie en gerelateerde onderwerpen ca. tweehonderd debatten en mondelinge vragen, en er zijn ruim honderdvijftig schriftelijke Kamervragen gesteld. Deze intense bemoeienis staat de noodzakelijke professionele autonomie van de korpschef in de weg. Minister en korpschef hebben een (eigen) verantwoordelijkheid voor het korps op langere termijn, maar die verantwoordelijkheid kan zo onvoldoende worden waargemaakt. Specifiek voor de politie wordt als oorzaak van de politisering van de aansturing genoemd dat er onvoldoende ‘countervailing power’ is in de relatie minister-korpschef. Een buffer tussen minister en korpschef is een optie, een andere suggestie is dat de politie (weer) onder twee ministers zou vallen, zodat het gesprek eerst tussen ministers gaat. Ook burgemeesters kunnen wellicht meer countervailing power zijn in de landelijke dynamiek.

Het begin van een kentering

Inmiddels is het denken over wat de politie de samenleving te bieden heeft, op gang gekomen⁸. Een doordenking van de betekenis van de politie in de samenleving laat zien dat

- 1 Tijdelijke commissie Uitvoeringsorganisaties (2021). Klem tussen Balie en Beleid. Tweede Kamer.
- 2 Commissie Evaluatie Politiewet 2012, (2017). *Doorontwikkelen en verbeteren*.
- 3 Column van Jacques Wallage in NRC 10-06-2022, ‘De Nationale Politie heeft een autonome korpsbeheerder nodig’: omdat de aansturing van de politie politiseert, kan de korpsleiding slechts ‘reageren’ in plaats van ‘regeren’.
- 4 Column van Bob Hoogenboom in NRC 15-11-2022, ‘Hou de minister weg uit de leiding van de politie’.
- 5 Hoogenboom, B. (2023). *Ben ik van Limburg, de Nationale Politie of de minister?* Boom.
- 6 Zie elders in dit tijdschrift.
- 7 Hart, P. 't (2023). Geitenpaadjes vinden: Kan de Nederlandse Politie uitgroeien tot een publieke institutie? In: Hoorn.
- 8 J. van, & Bavel, M. van (red.) (2023). *Onze politie in een kwetsbare rechtsstaat*. Gompel&Svacina, p. 241-258.
- 8 Zie artikel Schaap en Van Dijk

Er is alle reden om tegenspreker te zijn tegen politieke opportuniteit

9 Boutellier, H., (2020). *Politie! Over de kernfunctie van de politieorganisatie in de 21e eeuw*. SPL.
 10 Schaap, D., e.a. (2023). *De verweven politietraak*. Radboud Universiteit.

de politie slechts beperkt politiek gestuurd kan worden op haar taakuitvoering. De politie wordt, met haar doorzettingsmacht en het vermogen om naar bevind van zaken te handelen, gevraagd in tal van verstoringen en crises. De politie opereert daarbij in het morele domein van de samenleving tussen staat en straat, zoals Boutellier (2020)⁹ beschrijft. Haar bronnen van legitimatie liggen zowel bij de overheid, maar evenzeer in de samenleving en, zoals Schaap e.a. (2023)¹⁰ beschrijven, niet minder in de eigen professie.

Deze inzichten moeten leiden tot andere ideeën over sturing en in het discours daarover tekenen zich eerste contouren af. Steeds meer centraal komt te staan: 1) de opgave van de politie in de samenleving, 2) de waarde van het politievak en 3) de bijdrage van de professional. Het leidt tot nieuw leiderschap, dat afstand neemt van sturingsconcepten die voortvloeien uit het New Public Management. De opgave gaat namelijk verder dan beleidsmatig geformuleerde resultaatdoelen, het gaat om de maatschappelijke effecten van het handelen van de politie. Dat gebeurt door zo goed mogelijke inzet van de professie. Het accent ligt daarbij niet op gestolde procedures en protocollen, maar op doortastend, professioneel, empathisch, creatief, innovatief en samenwerkingsgericht politiewerk, wat zich ook voortdurend doorontwikkelt. Medewerkers zijn geen ‘te sturen personen’ meer, maar waardevolle professionals die allen vanuit hun drive en talent willen en kunnen bijdragen aan deze opgave. Deze drie perspectieven kunnen

leiden tot het voortdurende gesprek over hoe het werk gaat en beter kan.

Er ontstaat een meer inhoudelijk professioneel debat over (onderdelen van) goed politiewerk en wat daarvoor nodig is, niet alleen intern maar ook met gezag en partners. Rijker verantwoorden, noemen we dat inmiddels in politiejargon. Daarin wordt in de plaats van of de beoordeling of doelen zijn gehaald veel meer vanuit gelijkwaardigheid en vertrouwen gesproken over hoe nog meer van het gewenste maatschappelijk effect bereikt kan worden en hoe de politie, maar ook de partners, kunnen verbeteren in hun aanpak.

Tegenkracht

Kun je vanuit deze benadering een tegenkracht organiseren tegen de Haagse politisering van aansturing van de politie? De politiek zal immers niet zomaar keren. Natuurlijk ligt hiervoor een grote verantwoordelijkheid bij de minister, die immers zelf ook politiek is. Het gaat dus in de eerste plaats om de verhouding tussen minister en korpschef en ministerie en politie. Deze verhouding moet meer door de inhoud worden gekleurd, meer door het perspectief van de bijdrage van de politie aan samenlevingsvragen, dan door de politieke actualiteit van de minister. Dat vraagt een andere omgang met elkaar. Het geluid van de uitvoering moet gehoord worden, is één van de belangrijkste aanbevelingen van het Tweede-Kamerrapport. Daarbij mag de politiek ook aangesproken worden op haar verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld rond noodzakelijke wetgeving maar ook in duiding van problemen. Het vraagt van de politie om inbreng gebaseerd op de eigen professie. En dan responsief zijn, zoals 't Hart stelt, gericht op het steeds verbeteren van het professioneel handelen.

Dat vraagt van de politie professioneel zelfbewustzijn, wat inhoudt dat er oog is voor terechte kritiek. Maar de politie heeft vanuit haar professie wel een eigen verhaal. De politie is er immers altijd, ze zit diep in de samenleving, ziet dingen die niemand ziet en ze handelt waar nodig, desnoods met dwang. Daardoor levert ze een unieke bijdrage binnen de samenleving. Bovendien heeft de samenleving hoog vertrouwen in de politie, hoewel *de politie altijd ook oor moet hebben voor de zachte stemmen*. Ook internationaal staat de Nederlandse politie goed aangeschreven. Alle reden dus om *tegenspreker* te zijn tegen politieke opportuniteit. 't Hart adviseert de korpschef weer jaarlijks een nieuwsjaartoespraak te houden of een politiedebat. Pak het podium.

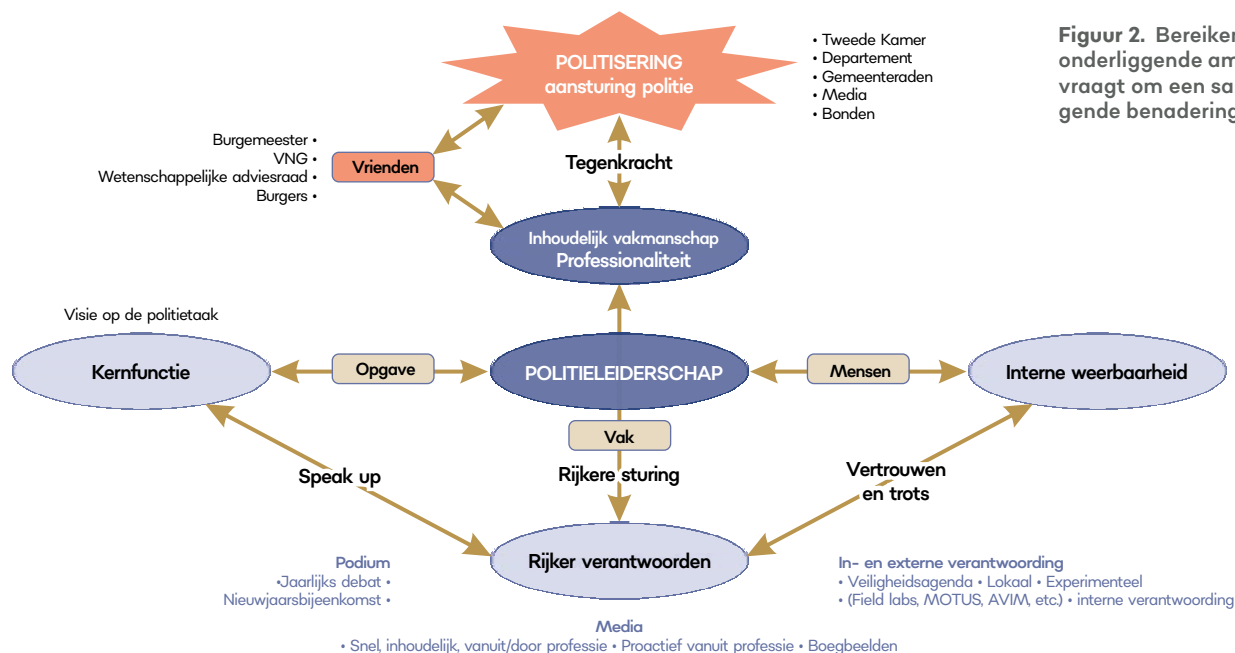
Figuur 1. Kern politielandschap

In het hervinden van de zelfbewuste positie helpt het om te weten wie de 'vrienden' in het krachtenveld zijn. Burgers, partners met wie samengewerkt wordt en ook lokale overheden hebben een andere verhouding tot de politie dan de landelijke politiek. Burgemeesters hechten veel waarde aan een politie die kan inspelen op lokale problematiek, ook als die zich plotseling voordoet. Zij uiten waardering voor politie die in verbinding is met de samenleving en er staat als het nodig is. Onderdeel van het politieverhaal is het belang van en ruimte voor deze vangnetfunctie in de samenleving. Het lokale gezag kan deze thema's mee ondersteunen. Daardoor kunnen zij van onderop het politieke discours beïnvloeden. Daarnaast kan de politie ook meer rechtstreeks de politiek beïnvloeden. Briefings, werkbezoeken, gesprekken tussen Kamerleden en uitvoerende politiemensen; het zijn mogelijkheden die beter benut kunnen worden. Onderdeel van de professionalisering van de positie van de politie is de constatering dat op meer ingewikkelde vraagstukken als maatschappelijk ongenoegen en polarisatie, ondermijning en cybercrime, huidige verantwoordingsmechanismen tekortschieten. Daarom is 'rijker verantwoord' een kans, waarin het gesprek gaat over de opgave van de politie en het professionele antwoord daarop. Het vraagt een andere betrokkenheid van leidinggevend en op alle niveaus. Minder management, minder beheersing, minder 'sturen', maar scherpte op de opgave, dat overbrengen op medewerkers en hen uitdagen om die opgave

waar te maken en dát te faciliteren. Er zijn inmiddels mooie praktijken in het korps, maar nog uitgevonden moet worden hoe deze zich verhouden tegen de traditionele planning-en-controlcyclus (P&C). Het vraagt andere, meer faciliterende verbindingen binnen het korps, tussen hiërarchische lagen en tussen afdelingen.

Het is allemaal onderdeel van herwaardering van onze professie. De potentie hiervoor is volop aanwezig, maar ze blijft te vaak onbenut en misschien zelfs onopgemerkt. Door het aanwenden van deze professionele inzichten, bijvoorbeeld via expertteams rond thema's van de Veiligheidsagenda, kunnen complexe samenlevingsvraagstukken naar de laatste inzichten geduid worden én evenzo de aanpak. Dan wordt zichtbaar wat er is bereikt en wat beter kan. Het kan niet anders of verantwoordingsgesprekken worden rijker. Het doet de problematiek en de aanpak ervan en de inzet van politiemensen meer recht. Het vergroot de trots en het zelfbewustzijn in de organisatie en daarmee de weerbaarheid van het korps. Trots kun je organiseren, maar niet wanneer je uitsluitend gericht bent op het voorkomen van fouten.

Het bereiken van de in dit verhaal verscholen liggende ambities zal niet eenvoudig zijn. Het vraagt in ieder geval een samenhangende benadering, die in het volgende model (Figuur 2) is weergegeven. Op alle elementen van het model is beweging, maar het is pril en broos. Het is daarom niet voor niets dat leiderschap naast professionaliteit of inhoudelijk vakmanschap in het centrum van het schema staan. •

Figuur 2. Bereiken van onderliggende ambities vraagt om een samenhangende benadering

Burgemeester als 'hoeder' van veiligheid

POLITIEZORG AFSTEMMEN OP LOKALE WENSEN EN BEHOEFTE

De rol van een burgemeester binnen een gemeenschap is veelomvattend en behelst niet alleen bestuurlijke taken, maar ook het gezag over de politie en daarmee de verantwoordelijkheid voor de veiligheid van inwoners. Eén van de sleutelaspecten van deze verantwoordelijkheid is de aansturing van de lokale politie. Samen met de officier van justitie worden de inzet en het beleid ten aanzien van de taakuitvoering van de politie bepaald. In dit artikel licht burgemeester Magda Jansen van de gemeente Woudenberg, in de provincie Utrecht, de essentie toe van de burgemeesterlijke aansturing van de politie, de cruciale impact van veiligheid en openbare orde en deelt zij haar eigen visie hierop.

De burgemeester fungeert als de spil van lokaal bestuur en is de verbindingsfiguur tussen de gemeenschap en de overheidsinstanties. Eén van de belangrijkste taken van een burgemeester is ervoor zorgen dat, in mijn geval, het dorp Woudenberg een fijne en veilige plek is voor inwoners om te leven en te wonen. Door de koppeling van de inzet van de operationele politiecapaciteit aan de doelen van het integrale veiligheidsplan van de gemeente wordt de politiezorg binnen de gemeenten beter afgestemd op lokale wensen en behoeften. Woudenberg is een relatief klein dorp, waar iedereen elkaar kent. Als burgemeester heb ik meer direct contact met de gemeenschap, dan wanneer je kijkt naar een grote stad. Dit maakt het enerzijds gemakkelijker om de behoeften en zorgen van de inwoners te begrijpen. Die nabijheid maakt tegelijkertijd ook kwetsbaar. Op vele manieren kan op mij druk worden uitgeoefend om toch af te zien van een voorgenomen besluit. Het vergt een

scherp afgesteld moreel kompas en toch ook de wetenschap dat ik als burgemeester nooit echt onderdeel zal kunnen worden van de samenleving. Hoe toegankelijk en benaderbaar ik ook probeer te zijn.

Invloed burgemeester minder groot dan men denkt

Omdat ik als burgemeester verantwoordelijk ben voor het handhaven van de openbare orde en veiligheid in Woudenberg, heb ik ook het gezag over de uitvoering van de politie en brandweer. Een grote verantwoordelijkheid, waarbij het de kunst is om met elkaar hetzelfde doel na te streven, gezien vanuit verschillende perspectieven.

Dat klinkt eenvoudiger dan het in de praktijk kan zijn. Het vereist een doordachte aanpak, waarbij prioriteiten worden gesteld en een goede samenwerking een vereiste is. Ik ben geen politicus en word geacht boven de partijen te staan. Tegelijkertijd heb ik een – zeer

Over de auteur
Magda Jansen MSc is burgemeester van de gemeente Woudenberg.

terechte – verantwoordingsplicht naar de gemeenteraad en moet ik kunnen uitleggen hoe bepaalde besluiten tot stand zijn gekomen. De politie moet op haar beurt operationele taken uitvoeren zonder politieke kleuring en doet dat tegelijkertijd onder het gezag van de burgemeester en de officier van justitie.

Om dit bijzondere evenwicht te waarborgen, is het van belang dat alle partijen zich maximaal inspannen om zich in de ander in te leven. Daarom is het van groot belang dat binnen alle geledingen van de politie politiek-bestuurlijke sensitiviteit naar behoren is ontwikkeld. En is het van belang dat de politie in elk dorp en elke wijk goed in verbinding is. Dan maak je echt werk van gebiedsgebonden politiewerk. Ik zal u een voorbeeld geven. In mijn tijd als adviseur regioburgemeester van de eenheid Zeeland-West-Brabant was ik de verbindingsfiguur tussen politie en gemeente. Ik was in dienst van de politie, maakte deel uit van het team Bestuursondersteuning en werkte heel nauw samen met de adviseurs van de eenheidsleiding. Het was elke dag een sport om de vaak verschillende invalshoeken bij elkaar te brengen. Vaak op strategisch niveau, zoals de verdeling van de politiesterkte, maar ook veel uitvoerder van aard: wat vindt het gezag wel of niet acceptabel tijdens boerenprotesten? Het was soms ook scherp-zijn op het in positie brengen of houden van burgemeesters. Soms werden – onbedoeld – burgemeesters buiten spel gezet, doordat beleidskeuzes in eerste instantie niet werden voorgelegd aan het gezag.

De **boa** is **niet** de **nieuwe gemeentepolitie** in wording

Dan is het fijn dat er zo'n liaisonfunctie is in de vorm van een adviseur regioburgemeester. Die is daar zeer alert op en bekijkt alles door de bril van een burgemeester. Dit verscherpt je blik en houdt het evenwicht politie versus gemeente in balans. Je hebt tenslotte met elkaar een gezamenlijk doel en dat is 'ervoor zorgen dat de gemeenschap op een veilige en rechtvaardige manier functioneert'.

De oplossing?

De politiewereld en de wereld van de gemeente zijn in de dagelijkse praktijk enorm verschillend. Ik vond het, afkomstig vanuit de gemeente, buitengewoon nuttig en leerzaam om bij de politie in dienst te zijn. Hoewel ik binnen het team een bijzondere en heel onafhankelijke positie innam, kreeg ik van binnenuit veel mee van het perspectief van de politie, hoe de politie is georganiseerd en wat de zaken zijn waar juist de politie mee te maken krijgt in de dagelijkse uitvoering. Dat kan ik iedereen in het gemeentelijke werkveld van openbare orde en veiligheid aanraden.

Veiligheid is niet enkel een kwestie van **handhaving**, maar ook van **zelfbewustzijn**

En dat geldt andersom ook. Ik ben er een warm voorstander van als binnen de politie meer ruimte komt voor een kijkje in de gemeentelijke keuken. Ik ben ervan overtuigd dat dat het politiewerk alleen maar ten goede komt. Hoe mooi zou het zijn als politiemensen, als onderdeel van het standaard inwerkprogramma, stage komen lopen bij de gemeente? Neem maar eens een kijkje achter de schermen bij een burgemeester, maak eens een college- en raadsvergadering mee.

Een langer uitstapje in de vorm van een detachering bij een gemeente zou nog meer impact hebben in het daadwerkelijk ervaren van wat er komt kijken bij de uitoefening van het gezag over de politie in een politiek-bestuurlijke omgeving. Ik weet zeker dat er een wereld voor politiemensen opengaat als zij een tijd echt meewerken aan de zijde van de gemeente.

Boa's: de nieuwe gemeentepolitie?

Zeer recent gaf Rinus Otten, voorzitter van het College van procureurs-generaal van het Openbaar Ministerie, een interview in *Binnenlands Bestuur*. De politie zou voor te veel zaken worden ingezet, wat ten koste gaat van de capaciteit in de strafrechtketen. Als voorbeelden noemde Otten de inzet van de politie bij demonstraties, voetbalwedstrijden en op het gebied van de GGZ. Otten vraagt zich af of de roep van burgemeesters om meer politie het antwoord is op de vraag om meer handhavingscapaciteit.

Als één van de oplossingen pleit Otten voor het uitbreiden van het aantal boa's in dienst van gemeenten. Zij zouden dan – al dan niet samen met de politie – taken op het gebied van openbare orde kunnen uitvoeren. In het verleden daarvan suggereert Otten dat boa's ook processen verbaal (pv's) met strafrechtelijke bewijskracht zouden moeten kunnen opmaken. Het klinkt zo logisch. Als de politie kampt met meer taken dan capaciteit, waarom zouden we een deel van die taken niet ook kunnen laten uitvoeren door gemeentelijke boa's? Allereerst raakt Otten hiermee aan een fundamenteel

– en in mijn ogen principieel – verschil tussen politie en boa. De boa is geen *lightversie* van de politie. Het is niet de nieuwe gemeentepolitie in wording. Boa's hebben een eigenstandig takenpakket op het gebied van leefbaarheid. Hun taak houdt op zodra de openbare orde gehandhaafd moet worden. Dat is voorbehouden aan de politie. En gelukkig ook maar.

Wij hebben een Nationale Politie waar Nederlanders op kunnen rekenen als de openbare orde in het geding is. Ongeacht in welke gemeente iemand woont. Deze taken – al dan niet deels – uitbesteden aan de gemeentelijke boa's is het verschuiven van het probleem. Immers, meer politie kost geld, maar boa's zijn ook allerm minst gratis. Vele gemeenten kampen met grote tekorten, zeker op lange termijn. Het kan toch niet zo zijn dat het handhaven van de openbare orde straks vooral in de rijkere gemeenten goed plaatsvindt, omdat zij een groot boa-team kunnen betalen?

Bovendien wordt er wel een sterk versimpeld beeld geschetst. Het werven van boa's is ongelooflijk lastig, zeker voor kleinere gemeenten. In Woudenberg krijgen wij al een jaar lang geen enkele sollicitant op de functie van medior boa. En wij zijn zeker niet de enige gemeente. Dat gewenste boa-korps zie ik dus niet snel verschijnen.

Maar ik ben een optimistisch mens. Stel, al mijn principiële bezwaren zijn verstomd, het

is mij gelukt om van de gemeenteraad geld te krijgen voor substantieel meer boa-formatie én het is gelukt om die boa's te werven. Stel dat het zou lukken. Dan zijn er twee verschillende werkgevers verantwoordelijk voor dezelfde handhaving van de openbare orde. Tamelijk onwerkbaar, behalve als per saldo de boa's bij de politie worden geplaatst. Maar wat is daar anders aan dan extra financiële middelen inzetten voor meer politiecapaciteit? Kortom: vanuit het perspectief van het Openbaar Ministerie begrijp ik dit gedachtespinsel. Maar ik kan het toch nauwelijks serieus nemen. Voor mij als burgemeester voelt het vooral alsof de openbare-ordetaak over de gemeentelijke schutting wordt gekieperd, zodat de politie meer capaciteit heeft voor haar strafrechtelijke taak. Ik ontken niet dat deze onder

druk staat, net als de taak op openbare orde. Echter, het geschetste perspectief representeert niet de balans in de driehoek die weliswaar soms spannend is, maar door mij ook zeer wordt gekoesterd.

Praktijkvoorbeeld uit Woudenberg

Als afsluiter heb ik nog een mooi Woudenbergs praktijkvoorbeeld dat ik graag breed deel, in de hoop dat het u inspireert (zie cursieve tekst). In de schaduw van mijn ambt ligt de overtuiging dat veiligheid niet enkel een kwestie is van handhaving, maar ook van zelfbewustzijn. Door samen te werken aan een veilige en veerkrachtige gemeenschap creëren wij een leefomgeving waarin iedere inwoner zich gehoord, betrokken en verantwoordelijk en bovenal veilig voelt. •

Toen ik in januari 2022 aantrad als burgemeester, had Woudenberg er een extreem uit de hand gelopen jaarwisseling opzitten. Tijdens mijn installatiespeech heb ik mij daar met klem tegen uitgesproken, gezegd dat ik graag het voortouw nam om een jaarwisseling te krijgen waar het hele dorp trots op was, maar dat ik mij er ook bewust van was dat ik dat natuurlijk niet alleen voor elkaar kon krijgen. Dat een cultuurverandering nodig is om dit jarenlange gebruik uit te bannen. Wij zijn direct gestart met de voorbereidingen van de jaarwisseling 2022/2023 en hebben inwoners daar met nadruk bij betrokken. De gemeenteraad sprak zich ondubbelzinnig uit voor een breuk met het verleden en stelde subsidie beschikbaar

voor het weer terughalen van een feest tijdens de jaarwisseling. Er werd een campagne door en voor inwoners gelanceerd om inwoners te wijzen op de verantwoordelijkheid die zij zelf dragen bij het zorgen voor een gezellige en veilige jaarwisseling. Doel hiervan was om ervoor te zorgen dat iedereen een veilige en gezellige jaarwisseling zou hebben, zonder gedoe. Met deze bewustwordingscampagne hoopten wij onze inwoners te wijzen op de belangrijke rol die zij zelf hierin spelen. Voorafgaand aan de lancering is er een open dialoog gevoerd met verschillende inwoners. Zijn er ideeën uitgewisseld. En zijn inwoners gevraagd om mee te werken aan een campagne. Dit droeg bij aan een gevoel van betrokkenheid, want

wij moeten het tenslotte met elkaar doen. Alleen dan kunnen we het verschil maken! Toen er desondanks signalen kwamen dat er gereld zou worden, is er fantastisch samengewerkt met politie en OM en heeft iedereen die stap naar voren gezet om maximaal effect te sorteren. Er werden meerdere bestuurlijke maatregelen getroffen, waaronder cameratoezicht en gebiedsverboden. Dankzij het live uitlezen door de politie tijdens de jaarwisseling kon snel worden opgetreden bij een dreigende verstoring van de openbare orde. Met als eindresultaat een fijne en gezellige jaarwisseling, zowel tijdens jaarwisseling 2022/2023 als de afgelopen editie waar het hele dorp trots op is. Voorzichtig durf ik te hopen dat een trend is doorbroken.

Dr. Peter Klerks
 Docent aan de Politieacademie en
 Raadsadviseur Parket-Generaal,
 Openbaar Ministerie

Verpolitiekt

‘Verpolitiekt’ klinkt als ‘verneukt’. Iets waardevols wordt slinks tot een speelbal van politieke belangen gemaakt. “De zaak is gepolitiseerd”, zeggen ze dan in Den Haag. In Mokum is het gewoon ‘vernaggeld’. Kwalijke boel dus, die politisering?

Volgens een naslagwerk is politiseren ‘iets in de politiek betrekken dat daar niet thuishoort’. Maar is politie-beleid niet bij uitstek een politiek vraagstuk?

In *Van Dale* volgt ‘politiseren’ direct na ‘politiee’. Politie en politiek schelen maar één letter. Stel je het omgekeerde voor. Politiebeleid dat radicaal is gede-politiseerd, bijvoorbeeld door alle poli-tiewerk te privatiseren. Geen debat meer, geen besluitvorming; de politie verdwijnt van de politieke agenda. Wil je dat dan? Doe effe normaal, man!

De theorie is glashelder. Het gezag over de politie ligt bij het openbaar ministerie waar het de strafrechtelijke handhaving van de rechts-orde betreft en bij de burgemeester voor de openbare ordetaken. Burgemeesters en OM-bestuurders dienen dus als bestuurlijke buffer. Hopen dat die géén politieke agenda hebben. Maar de minister is ook korpsbeheerder. Volksvertegenwoordigers proberen via haar te sturen op strafvorderlijk en veiligheidsbeleid, bijvoorbeeld als het om capaciteitsinzet of vervolging van demonstranten gaat. De governance is niet technisch-neutraal, maar doordrenkt van politiek.

Politieke strijd rond politiebeleid is onvermijdelijk in onze spektakelmaatschappij. Daarbij wordt met de floret geduelleerd, maar soms ook geknokt met een boksbeugel en misleidende framing. Politieleiders: onderken dat spel en train je verdedigingstechnieken. Professioneel en fair. Laat je niet voor een karretje spannen. Dat betekent ook aandacht voor politiepolitiek in de leiderschapsopleiding. Politiewerk is verbonden met sterke emoties van angst, woede en verontwaardiging. Een minister of burge-meester kan met ‘zijn’ politie stoer doen en daadkracht tonen. Met de inzet van dienders kan een bestuurder het

algemeen belang dienen. Een organisatiebelang dienen. Of zelfs het belang van een politieke stroming, of het eigenbelang dienen. Een glijdende mate van legitimiteit. Politieleiders met verstand van zaken doorzien dat en kunnen weerwoord bieden, maar ook bij hen zijn een professioneel oordeel en persoonlijke overtuiging niet altijd goed te scheiden. Probeer bijvoorbeeld het Nederlandse drugsbeleid maar eens objectief aan een buitenlandse collega uit te leggen.

We moeten niet naïef zijn over poli-tiepolitiek. Het WODC en de VU onderzoeken *evidence-based policing* (EBP), een stroming die van Jan Terpstra en anderen inhoudelijke kritiek kreeg. Mooie discussies, maar in de besluitvormingsarena’s weegt politieke opportuniteit veel zwaarder dan empirische argumentatie. Veiligheids-beleid lijkt helaas te gedijen op rationale schijn-constructies die voortkomen uit normatief-ideologische overtuigingen.

Politiebeleid kan daarom niet genoeg worden ver-politiek. Graag meer stevige debatten over politieke aspecten van veiligheidsvraagstukken en rechtshand-having. Dat is super-functioneel in een democratische rechtsstaat. We vertrouwen politiek gelegitimeerde be-stuurders toe om doordachte beslissingen te nemen. Zij mogen rekenen op politieleiders die vervolgens niet de oren laten hangen naar ideologische agenda’s, maar het bevoegd gezag weerwoord bieden wanneer dat nodig is. Als bestuurders bijvoorbeeld zouden polariseren en er grondrechten in gevaar komen, waardoor burgers bescherming behoeven tegen misbruik van de staats-macht. De Nederlandse politie bestaat uit zelfbewuste, goed opgeleide burgers. Die vertrouwen ook in woelig politiek vaarwater op hun morele kompas. •

We moeten niet naïef zijn over politie-politiek

→ Reageren? p.p.h.m.klerks@om.nl

Doorwerking onderzoekskennis binnen de politieorganisaties

Aan een onderzoek naar ‘doorwerking’ kan de vraag worden gesteld hoe er zorg is gedragen voor het benutten van de onderzoeksresultaten. Zelf hebben we tijdens het onderzoek de vraag gesteld op welke wijze ons onderzoek het best ter beschikking kan komen van de politiefunctionaris. En dan op een manier dat het voor de politiepraktijk relevant wordt gevonden, daadwerkelijk benut wordt en eventueel tot betekenisvolle verandering leidt. Het resultaat is vooralsnog een ‘klassieke’ rapportage en dit artikel. Maar we streven naar meer. De bevindingen uit het onderzoek wijzen er namelijk op dat er nog het nodige terrein te winnen is, ook bij onszelf als onderzoekers.

Om meer zicht te krijgen

op doorwerking van kennis die onderzoek binnen de politiepraktijk heeft opgeleverd, hebben Bureau Beke en de Hogeschool van Amsterdam samen een onderzoek uitgevoerd naar kennisproductie en kennisbenutting. In het onderzoek is zowel aandacht uitgegaan naar de ‘aanbiederskant’ (interviews met onderzoekers die tien onderzoeken uitvoerden voor de politie) als naar de ‘ontvangerskant’ (een survey onder 594 functionarissen binnen de gebiedsgebonden politie in de basisteams).

Preselectie op typen onderzoeken en functies

De tien onderzoeken zijn geselecteerd op basis van de onderzoeksperiode (tussen 2018 en 2020), zodat doorwerking daadwerkelijk kon plaatsvinden. Daarnaast moesten de onderzoeken zich richten op GGP-thema's, niet op opsporing ('grijs onderzoek'). De in de survey responderende functionarissen zijn op te delen in noodhulpfunctionarissen (49 procent), wijkagenten (36 procent), teamchefs (12 procent) en 'anderen' (bijvoorbeeld coördinatoren, 3

Het onderwerp ‘doorwerking van onderzoekskennis’ is een speerpunt binnen de Nationale Politie. Steeds meer wordt onderkend dat het belangrijk is dat wetenschappelijke onderzoeken ook daadwerkelijk doordringen in de politiepraktijk. Het is alleen de vraag in hoeverre en hoe onderzoek en politiepraktijk met elkaar verbonden worden. Voor de gebiedsgebonden politie (GGP) is dit concreet onderzocht, aan de hand van tien onderzoeken. Deze bevinden zich zowel op beleidsmatig als op praktisch niveau. In het laatste geval is het de vraag in hoeverre de inzichten uit onderzoek daadwerkelijk aansluiten bij de kennisbehoefte in de basisteams en of de kennis binnen de GGP doorwerking heeft.

Over de auteurs

Drs. Jos Kuppens (j.kuppens@beke.nl) en Emma Derksen MSc (e.derksen@beke.nl) zijn als onderzoekers werkzaam bij Bureau Beke. www.bureaubeke.nl
Dr. Harry van Vliet (h.m.m.van.vliet@hva.nl) is als lector Doorwerking Praktijkgericht Onderzoek verbonden aan de Hogeschool van Amsterdam.

Wetenschappelijke onderzoeken worden (te) weinig verspreid binnen de politieorganisatie

procent). Ook zijn enkele groepsgesprekken met functionarissen binnen de GGP gevoerd. Het onderzoek is thematisch opgedeeld in vier hoofdthema's: het bereik van onderzoeken, de relevantie ervan, het gebruik van de onderzoeken in de praktijk en de verandering die de onderzoeken teweegbrengen. Deze vier hoofdthema's komen achtereenvolgens aan bod, opgedeeld naar de aanbieders- en naar de ontvangerskant.

Het bereik van onderzoeken voor de GGP

In de interviews met de onderzoekers (de 'aanbiederskant') wordt aangegeven dat er geen expliciete afspraken met de politieorganisatie zijn gemaakt om de onderzoeksresultaten te

verspreiden. Vaak nemen de onderzoekers zelf het initiatief bij de verspreiding van de onderzoeksuitkomsten, maar dit is in de meeste gevallen een ad-hoc-besluit. Verder blijkt dat de politieacademie bij onderzoekers niet op de radar staat als kanaal voor kennisverspreiding van het onderzoek.

Wat de 'ontvangerskant' betreft, geeft een derde (33 procent) van de surveyrespondenten aan wetenschappelijke onderzoeken te ontvangen. Van deze 33 procent geeft een kleine minderheid (47 procent) aan deze onderzoeksresultaten ook te verspreiden binnen de werkomgeving. Slechts 2 procent hiervan doet dit altijd; het overige percentage respondenten verspreidt deze alleen als ze dat de moeite waard vinden.

Als gekeken wordt naar de functies van de respondenten, dan komen verschillen voor in de mate waarin wetenschappelijk onderzoek ontvangen en verspreid wordt. Teamchefs ontvangen vaker wetenschappelijk onderzoek dan de noodhulp en wijkagenten. En 92 procent van de teamchefs geeft aan onderzoeksresultaten te verspreiden als ze dat de moeite waard vinden, terwijl 68 procent van

Tabel 1. De wijze waarop verschillende functies kennis kunnen nemen van onderzoeksresultaten

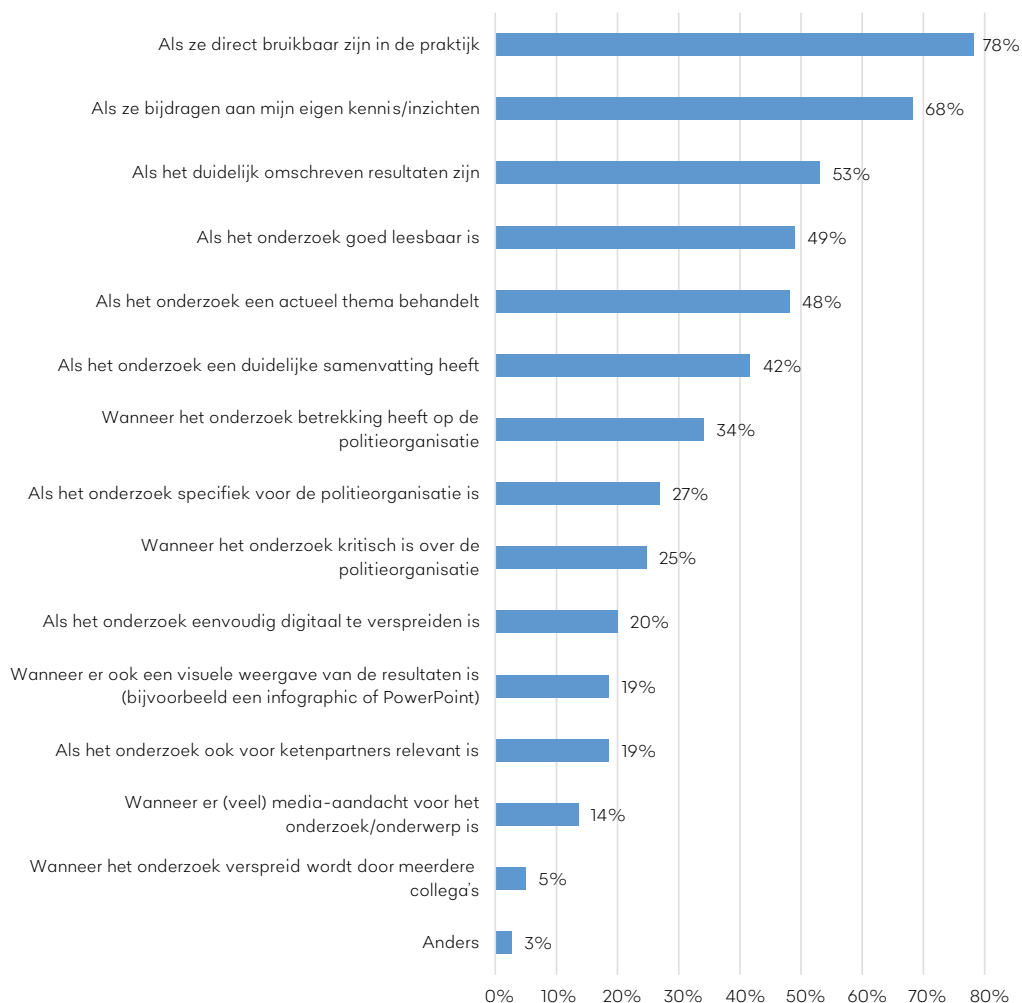
Wijze van kennisnemen	% teamchefs	% noodhulp	% wijkagenten
Via intranet	80	82	79
Via collegiaal contact	75	46	53
Via nieuwsbrieven	61	44	43
Via online netwerken zoals LinkedIn	41	12	27
Via teamoverleg	32	26	24
Via e-learning/cursus	28	28	22
Via de briefing	6	25	19

■ Tussen teamchefs en noodhulp/wijkagenten treedt een significant verschil in percentage op
 ■ Tussen de percentages treedt geen significant verschil op

de noodhulpfunctionarissen en 52 procent van de wijkagenten dat nooit doen. Op zich zijn de hiergenoemde verschillen in percentages niet verrassend te noemen. Interessanter is misschien de wijze waarop de verschillende functies kennis kunnen nemen van onderzoeksresultaten. Dit is te herleiden uit Tabel 1. Met name intranet, collegiaal contact en nieuwsbrieven zijn voor alle functies voorname bronnen om kennis te nemen van onderzoeksresultaten. Van deze drie bronnen maken teamchefs het meest gebruik. De op de straatpraktijk gerichte briefing wordt juist meer door de noodhulp en wijkagenten aangehaald als bron. Ten slotte zijn door respondenten in de survey ook suggesties gegeven om onderzoeksresultaten meer vindbaar te maken. 'Agora meer gebruiken' staat duidelijk op de eerste plaats.

Relevantie van onderzoeken voor de GGP

Onder de onderzoekers leeft de mening dat sommige onderzoeksrapporten tijd nodig hebben om door de politieorganisatie te worden opgepakt en de relevantie pas later kan blijken. De relevantie van een onderzoek kan na afloop ook fluide blijken, bijvoorbeeld omdat het onderzoeksonderwerp door organisatorische en/of politieke ontwikkelingen minder relevant of opportuun is geworden. Ook personeelsverloop of politieke oorzaken kunnen hierbij een rol spelen. Dit alles overigens wel terwijl onderzoekers aangeven dat bij aanvang van hun onderzoek goed overleg heeft plaatsgevonden over de relevantie. In de survey is aan respondenten gevraagd in welke gevallen onderzoeken relevant zijn. Dit levert het volgende overzicht op:

Figuur 1. Mening van respondenten over onderzoeksrelevantie (meerdere antwoorden mogelijk)

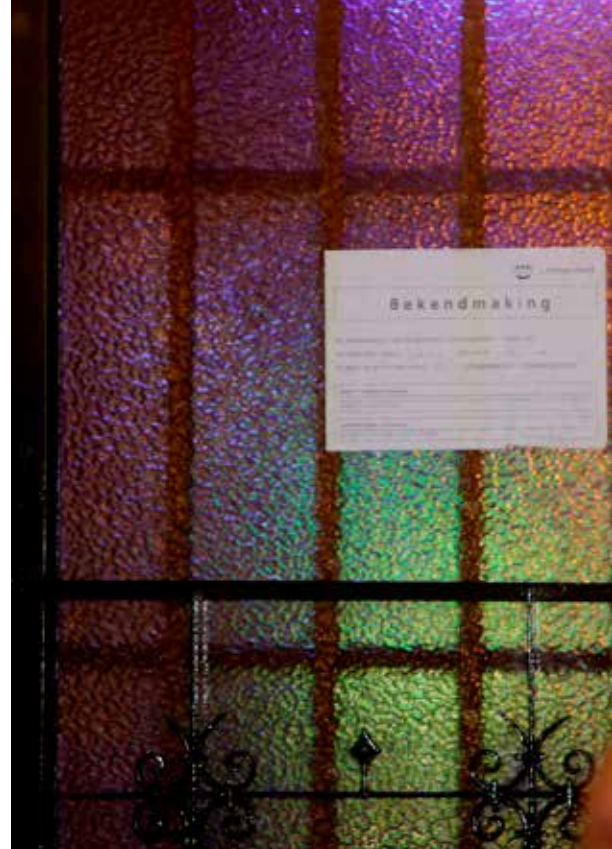
Er zijn geen **expliciete afspraken** met de politieorganisatie gemaakt om **onderzoeksresultaten** te **verspreiden**

Overigens blijkt dat wijkagenten op sommige antwoordcategorieën aanhaken bij de mening van teamchefs, met name als onderzoek de actualiteit raakt en relevant is voor ketenpartners. Op zich lijkt dit ook logisch, omdat juist wijkagenten in verschillende overlegstructuren met ketenpartners zitten.

Gebruik van en verandering door onderzoek

Waar 'gebruik' verwijst naar de manier waarop de respondenten de onderzoeken raadplegen en de onderzoeksresultaten gebruiken in hun werk, kijkt het thema 'verandering' naar de mate waarin de onderzoeksresultaten verandering teweeg hebben gebracht in de politieorganisatie. Omdat deze thema's nauw met elkaar in verband staan, nemen we deze hier samen.

Wat het gebruik van onderzoek betreft, geven de onderzoekers binnen de 'aanbodkant' aan eigenlijk weinig zicht te hebben op wat er met hun onderzoek gedaan is binnen de politieorganisatie. Eigen initiatief, bijvoorbeeld via 'warme' contacten binnen de organisatie of via een belrondje, leidt nog tot enig zicht op de doorwerking, maar niet veel. Wel zien sommige onderzoekers dat na enige tijd wordt verwezen naar de onderzoeksrapporten en dat adviezen (veel) later toch enige impact hebben, ook omdat er vervolgonderzoeken hebben plaatsgevonden. Een principiële kwestie voor

sommige onderzoekers is wel of je in de rol van onderzoeker invloed moet willen hebben op eventuele veranderingen binnen de politieorganisatie. Onderzoekers zijn geen verandermanagers, wordt door meerdere onderzoekers onderstreept. Verder zijn urgentie van het onderzoeksthema, taakbelasting van politiemensen, politieke prioriteiten en de houding ten aanzien van onderzoek van invloed op het gebruik van onderzoek.

Uit de survey blijkt dat de onderzoeken, die in ons onderzoek zijn meegenomen, door tussen de 23 en 50 procent van de respondenten in het werk worden gebruikt. De respondenten geven vervolgens de suggestie dat onderzoeken begrijpelijker gemaakt moeten worden; bijvoorbeeld door een begrijpelijke samenvatting, film of door een 'praatplaat' van de resultaten te maken. Dit zou een onderzoek ook meer toepasbaar maken voor de praktijk.

Het thema 'verandering' is door de onderzoekers veelal getypeerd als een onvoorspelbaar proces; er is weinig zicht op verdere initiatieven, ook omdat er krachten op inwerken die buiten de controle liggen van de onderzoekers. Met dit laatste wordt bijvoorbeeld de taakbelasting van politiefunctionarissen, de rol van de politiek en verschillende werkculturen binnen basisteams bedoeld.

In de survey is het thema op twee manieren benaderd, via een eventuele vergroting van het kennisniveau en via daadwerkelijke verandering in de werkwijze binnen basisteams.

Over het algemeen lijkt de meerderheid van de respondenten in de survey niet te weten of het kennisniveau binnen het basisteam is vergroot; een maximaal percentage van 37 procent geeft aan dat een onderzoek het kennisniveau in het basisteam heeft vergroot.

Hetzelfde patroon is te zien wanneer wordt gekeken of de onderzoeksresultaten aanleiding zijn geweest voor verandering in de werkwijze binnen het basisteam. Een klein deel, met een maximum van 21 procent, geeft aan dat een onderzoek een verandering teweeg heeft gebracht binnen een basisteam.

Belangrijkste conclusies

Het algehele beeld is dat onderzoeken niet goed doordringen in de politieorganisatie; niet alleen worden wetenschappelijke onderzoeken slechts beperkt 'ontvangen', maar ook (te) weinig verspreid. De onderzoekers geven zelf aan dat zij de politieorganisatie te ondoorzichtig vinden om hier een rol in te spelen. De respondenten binnen de GGP zijn in het algemeen van mening dat onderzoek vooral relevant is als onderzoeken aansluiten bij de (eigen) praktijk, maar minder relevant als ze zich richten op de politieorganisatie. Dit terwijl uit het onderzoek blijkt dat sommige onderzoeken wel effecten sorteren binnen de organisatie, in die zin dat er iets mee gedaan is en het soms ook tot concrete veranderingen heeft geleid. Toch klinkt ook

Onderzoekers zijn geen verandermanagers

door dat er voor de GGP meer uit onderzoek te halen is.

Reflectie

Met het verzamelen van feiten en inzichten over doorwerking, hoe belangrijk ook, zijn we er nog niet. Een gezamenlijke discussie over het onderzoeksrapport met GGP en onderzoekers is nog een wens om de verschillende verwachtingen en handelingspraktijken te delen en tot inzicht te komen op grond van het onderzoek. Een belangrijke drijfveer daarin voor ons is dat de werkwijze van een onderzoeker die zijn oplossing doorgeeft aan de praktijk niet de enige route kan zijn voor doorwerking. Door onderzoek en de toepassing ervan op afstand van elkaar te zetten, creëren we twee eilanden en daarmee een afstand, die we vervolgens weer moeten 'overbruggen' waarbij we de onderzoeksresultaten moeten 'vertalen'. Doorwerking gaat over verandering bewerkstelligen en er zijn vele wegen die leiden naar die veranderingen. Hierbij gaat het niet uitsluitend om (nieuwe) kennis maar ook om ervaringskennis, houding en vaardigheden. Daarmee komt de professional meteen in beeld, met de bepalende vraag: hoe kan zijn of haar handelen in de praktijk het verschil gaan maken? Een verandering bewerkstelligen? Als we de professional kunnen helpen die vragen te beantwoorden en in de praktijk te brengen, dan hebben we de doorwerking daar waar deze moet zitten. •

Het onderzoek is te downloaden via <https://bureaubeke.nl/publicaties/over-doorwerking-van-kennis-gesproken>.

Over veerkracht en veiligheid

In een vijf jaar durend onderzoeksproject gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)/Nationale Wetenschaps Agenda (NWA), gaat een uitgebreid consortium bestaande uit praktijkpartners, beleidspartners en partners vanuit diverse kennisinstellingen aan de slag met een reeks vragen gekoppeld aan de notie 'veerkracht'.¹

In 'Crafting Resilience' bevragen onderzoekers wat het betekent om een veerkrachtige samenleving na te streven, wat daarvoor nodig is, wie daarin wel of niet worden meegenomen en ook of het in alle omstandigheden wel haalbaar is. In het beantwoorden van deze vragen wordt er zowel gekeken naar de visie vanuit de samenleving als die van professionals die namens de overheid in de samenleving aan het werk zijn om beleidsplannen concrete invulling te geven.

Een van de drie onderzoeklijnen richt zich op de rol van veiligheidsprofessionals en in het bijzonder politieambtenaren. De Nationale Politie, het Ministerie van Justitie en Veiligheid, het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de GGD en verschillende kennispartners maken deel uit van deze onderzoeklijn. Aan de hand van een drietal thematische case studies zal gekeken worden hoe het streven naar een veilige samenleving en het streven naar een veerkrachtige samenleving niet altijd eenvoudig met elkaar te verenigen zijn en voor welke uitdagingen en kansen professionals maar ook burgers zich geplaatst zien.

Veerkracht nader bezien

Het begrip 'veerkracht' is in 1988 door Wildavsky gepresenteerd als een hoopvol concept, een concept dat in de plaats zou kunnen treden van preventie en regulering in het sociaal veiligheidsbeleid (Kaulingfreks, Sieckelincx en Walraven 2021). In plaats van te focussen op preventie middels het inschatten en wegnemen van risico's is het wat betreft Wildavsky zaak om voorzichtig te experimenteren, waarbij risico's juist wel worden genomen, en veiligheid en veerkracht met vallen en opstaan worden gerealiseerd (Wildavsky, 1988, p. 2). Middels dit perspectief beoogt Wildavsky een belangrijk tegengewicht te bieden aan het, indertijd al dominante, risicogerelateerde maakbaarheidsdenken. Hoewel het begrip 'veerkracht' *an sich* een nastrevenswaardige realiteit lijkt aan te duiden, en volgens Boin en Van Eeten (2013) ook in positieve zin kan bijdragen aan democratische ervaringen van burgers, is het wel de vraag, en dat is ook een van de centrale vragen binnen het onderzoeksproject *Crafting Resilience*, hoe een dergelijke visie uitpakt in de praktijk. Het is niet alleen noodzakelijk dat er een gezamenlijk beeld is wat 'veerkracht' inhoudt en waar dus naartoe

Over de auteur

Prof. mr. dr. M.A.H. van der Woude is hoogleraar Rechtssociologie, verbonden aan het Van Vollenhoven Instituut voor Recht, Bestuur en Samenleving aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Leiden. m.a.h.vanderwoude@law.leidenuniv.nl

gewerkt kan worden, het is hiervoor ook noodzakelijk dat de samenleving en de overheid zo zijn ingericht dat er ook realistisch gezien naar gestreefd kán worden. Gegeven het feit dat er ook in de Nederlandse samenleving grote en structurele (SCP 2023) ongelijkheden bestaan in de mate waarin burgers toegang hebben tot allerhande (basis)voorzieningen waardoor ze maatschappelijk kwetsbaar zijn (zie ook CBS 2023), is het zaak om te observeren dat er in de zoektocht naar veerkracht niet alleen moet worden gekeken naar de zelfredzame en actief participerende burger, maar ook naar de overheid in het scheppen van voorwaarden waaronder veerkracht niet alleen toegankelijk is voor de sowieso al kansrijkere burgers die zich op de bovenste treden van de maatschappelijke ladder bevinden (MacKinnon & Derickson 2012; Cretney 2014; Bracke 2016; Anholt 2020).

Afstemmen met het veld

Het doel van deze bijdrage is om kort de contouren van het project en in het bijzonder de onderzoekslijn 'Veerkracht en Veiligheid' te schetsen. Het project is nog geen jaar van start. Dat betekent dat er nog veel in beweging is ten aanzien van de specifieke afbakening van de deelonderzoeken en te hanteren theoretische concepten en methoden. Echter, om er in de geest van de Nationale Wetenschapsagenda voor te zorgen dat het onderzoek wat we doen ook aansluit bij en recht doet aan discussies en zorgen vanuit de beleids-/uitvoerings-/burgerpraktijk, moet deze bijdrage ook worden gelezen als een open uitnodiging om over deze eerste reflecties met het onderzoeksteam in contact te treden.²

'Veerkracht' is gepresenteerd als een hoopvol concept

Drie niveaus

In de agenda Veerkrachtige en Weerbare Samenleving wordt aangesloten bij een definitie van veerkracht die drie niveaus kent: (a) individuele veerkracht, (b) veerkracht binnen gemeenschappen/samenlevingsverbanden en (c) maatschappelijke veerkracht. Waar bij (a) de nadruk lijkt te leggen op het zelfoplossend/aanpassingsvermogen van individuen aan uitdagende of bedreigende omstandigheden, wordt veerkracht onder (b) beschreven als 'een proces waarin de verschillende leden van een gemeenschap samen het aanpassingsvermogen ontwikkelen om een positieve weg in te slaan in negatieve omstandigheden' (p. 8, cit. Norris et al. 2008: 131). Maatschappelijke veerkracht ten slotte wordt gekoppeld aan *social bridging* en *social linking*, wat lijkt neer te komen op het belang dat gemeenschappen en organisaties elkaar weten te vinden binnen een lokale setting van een stad of een gemeente, maar dat er ook verbinding en uitwisseling is tussen het lokale, regionale en nationale niveau. Echter, hoe verhoudt het idee van veerkracht zich tot het, evenzo diffuse, begrip 'veiligheid'?

Veerkracht en veiligheid

Volgens de zojuist aangehaalde Agenda Veerkrachtige en Weerbare samenleving draagt veerkracht bij aan veiligheid, omdat veerkrachtige burgers en gemeenschappen de 'verlokkingen van misdaad, tegenslag in het persoonlijk leven, uitsluiting en discriminatie' beter zullen kunnen weerstaan (p. 8). Veerkracht zou, met andere woorden, een belangrijk middel kunnen zijn om de ontwikkelingen als criminaliteit, radicalisering, polarisatie en maatschappelijke onrust tegen te gaan om zo de veiligheid te vergroten. Nu veiligheid, anders dan geregistreerde criminaliteitscijfers,

- 1 Voor meer informatie over Crafting Resilience, ga naar: <https://www.craftingresilience.nl/> en <https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2022/03/wat-werkt-in-sociaal-werk-groot-schalig-onderzoek-naar-sociale-veerkracht-in-het-sociaal-domein>.
- 2 Dit kan door een e-mail te sturen aan de auteur via m.a.h.vanderwoude@law.leidenuniv.nl.

Veerkracht moet in de plaats komen van het denken in termen van risico's

een subjectief begrip is, is het de vraag hoe deze dynamiek er in de praktijk uit zou zien. Volgens de invulling van veerkracht door Wildavsky moet het denken in termen van veerkracht namelijk in de plaats komen van het denken in termen van risico's. Dat laatste vergt, zeker binnen het veiligheidsdomein, een fundamentele paradigmawisseling. Criminologen en (rechts)sociologen die zich hebben gebogen over de ontwikkelingen binnen het denken over criminaliteit en veiligheid en het daaraan gekoppelde beleid in de laatmoderne context, hebben gewezen op de totstandkoming van een veiligheidssamenleving (Schuilenburg & van Swaaningen 2013; van der Woude 2010) waar de utopie van totale veiligheid domineert (Boutellier 2005). Direct hieraan gekoppeld is de ontwikkeling van de veiligheids- en criminaliteitsbeleid met een stevige focus op preventie en zelfs predictie van deviant gedrag. Peeters spreekt over een 'preventive gaze' – een 'preventieve blik' die domineert en waarbinnen risicotaxaties en risico-inschattingen een centrale rol spelen (Peeters, 2013). De ontwikkelingen op het terrein van *predictive policing* door, bijvoorbeeld, de inzet van het Criminaliteits Anticipatie System (CAS) passen ook naadloos binnen deze tendens³. In de drang naar veiligheid spreekt Bakker (2021) zelfs over het bestaan van een 'veiligheidsbegeerte'⁴, zijn het denken en handelen in termen van risico-inschattingen niet meer weg te denken. Juist dit aspect laat zich moeilijk verenigen met de idee van veerkracht. In een samenleving waarin individuen

en gemeenschappen op basis van het beoogde risico dat zij volgens instanties worden geacht te vormen (voor zichzelf, voor anderen in hun directe omgeving of voor de samenleving) juist éxtra in de gaten worden gehouden, liggen gevaren van stigmatisering en etnische profilering op de loer. Dat deze gevaren niet louter hypothetisch zijn, blijkt ook uit de reflecties van de Parlementaire Enquêtecommissie effectiviteit antidiscriminatiewetgeving (POC 2022), en specifiek met het oog op het gebruik van risicotaxatie en risicoprofielen binnen het veiligheidsdomein hebben ook verschillende onderzoekers gewezen op dit risico.⁵ Hoewel de idee van de participatiesamenleving, waarbinnen de nadruk wordt gelegd op het zelfredzame en zelforganiserende vermogen van mensen, naadloos aansluit bij de idee van individuele veerkracht, is dit niet de realiteit die burgers – of groepen burgers – in het dagelijks leven zullen ervaren. Niet iedereen heeft dezelfde kansen om zich te ontpoppen tot zelfredzame burger en niet iedereen zal dezelfde kans hebben om, in preventieve zin, gelabeld te worden als een risico.

Wanneer we de logica volgen van de Agenda Veerkrachtige en Weerbare samenleving, zou veerkracht juist moeten bijdragen aan het mensen beter wapenen tegen de impact van, onder meer, discriminatie en profilering. Hiermee lijken we in een catch 22 terecht te zijn gekomen waarbij het op preventie georiënteerde criminaliteits- en veiligheidsbeleid mogelijk tegelijkertijd voorwaarden zou kunnen scheppen die nopen tot meer veerkracht, terwijl tegelijkertijd veerkracht, door ditzelfde beleid, ook wordt ondergraven. Immers, volgen we Wildavsky's uitleg van het begrip, dan kan wellicht geconcludeerd worden dat veerkracht en op risicodenken geënte preventie niet eenvoudig met elkaar te verenigen zijn.

Hoe nu verder?

Deze reflectie geeft mijns inziens aanleiding om kritisch na te denken over de wijze waarop concepten vanuit het beleidsdomein hun weg

- 3 Drenth, A., & Van Steden, R. (2017). Ervaringen van straatagenten met het Criminaliteits Anticipatie Systeem. *Tijdschrift voor de Politie*, 79(3), 6-10.
- 4 Bakker, G. (2022). *Dansen met de hydra. Gevaren van onze veiligheidsbegeerte*. Den Haag: Boom Uitgevers.
- 5 Harcourt, B.E. (2019). Against prediction: Profiling, policing, and punishing in an actuarial age. University of Chicago Press. *Strafblad*, 2021(2), 58-66; Van der Auwera, J., & Van de Velde, L. (2021). Risicoprofilering of risicovolle profilering tijdens grenscontroles? *Tijdschrift voor Veiligheid*, 20(3), 3; Williams, P., & Kind, E. (2019). *Data-driven Policing: The hardwiring of discriminatory policing practices across Europe*; De Vries, G.M., Bijlsma, J., Mackor, A.M., Bex, F.J., & Meynen, G. (2021). *Al-risicotaxatie: nieuwe kansen en risico's voor statistische voorspelling*.

vinden naar de uitvoeringspraktijk en de burger en de gedachtegang die daar (wel of niet) aan ten grondslag liggen. Top-down niet duidelijk afgebakende of geoperationaliseerde, maar wel inherent positief klinkende, beleids- termen de wereld in helpen is nooit een goed idee, hoe goed de onderliggende intenties ook mogen zijn. Om over de uitdagingen voor professionals werkzaam op het operationele niveau die met dergelijke ambigue termen aan de slag moeten maar te zwijgen. Een dergelijke top-down aanpak werkt al helemaal niet indien de term ziet op een werkelijkheid die niet anders dan middels samenwerking tussen overheid en burger tot stand kan komen. Dat is bij veerkracht zeker het geval. Juist deze samenwerking kan op het terrein van veiligheidsvraagstukken lastig zijn als dezelfde burger in wiens veerkracht moet worden geïnvesteerd ook de burger is die, gezien vanuit het oogpunt van preventie, als risicovol wordt bestempeld en als dusdanig wordt bejegend. Waar veerkracht en veiligheid geen vanzelfsprekende partners zijn, zijn veerkracht en vertrouwen dat wel. Aan de hand van een drietal deelonderzoeken waarin er wordt gekeken naar groepen die dat

Kritisch nadenken over de wijze waarop **concepten** vanuit het **beleidsdomein** hun weg vinden naar de **uitvoeringspraktijk** en de **burger**

vertrouwen in de overheid, en in het bijzonder de politie, niet per definitie zullen hebben⁶, zullen we kijken naar de uitdagingen die dit met zich meebrengt voor de politieorganisatie en voor de professionals op straat, maar ook voor de burger en de samenleving in zijn geheel. We willen dat dit onderzoek aansluit bij actuele vragen en zorgen die leven binnen alle drie de praktijken en hopen door bijdragen als deze, maar ook door het organiseren van (online en offline) bijeenkomsten, de dialoog aan te zwengelen en draaiende te houden. Kortom, schroom niet om contact op te nemen.

6 De groepen waarnaar zal worden gekeken zijn: (a) personen met onbegrepen/verward gedrag, (b) slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties waarbij de afhankelijkheid (onder meer) is gelegen in het feit dat de verblijfsstatus van het slachtoffer afhankelijk is van het huwelijk/geregistreerd partnerschap en tot slot (c) de bonte verzameling van personen die zich, om verschillende redenen, afkeert van de staat en zich verliest in extremistisch gedachtegoed (o.a. de autonomen maar ook het zogenaamde 'wellness rechts').

GESLAAGD

Aan de Politieacademie studeren jaarlijks vele politiefunctionarissen af. Voor deze rubriek selecteren de opleiders van de Politieacademie enkele boeiende en goed beoordeelde verslagen van afstudeeronderzoeken. De meeste scripties kunnen bij de Mediatheek van de Politieacademie (www.politieacademie.nl/mediatheek) geraadpleegd worden. Publicatie aldaar is afhankelijk van de rubricering van de mate van vertrouwelijkheid. De scripties van onderstaande studenten kunt u rechtstreeks aanvragen via het vermelde e-mailadres.

De spanning tussen soevereiniteit en solidariteit

Marieke Mennes

Marieke.mennes@politie.nl

Bachelor Politiekunde, Politieacademie

In dit onderzoek is onderzocht hoe de speciale politie-eenheden van Nederland, België en Duitsland kunnen samenwerken op operationeel niveau, zodat de samenwerking optimaal benut kan worden. Het Benelux-verdrag (2004) en het verdrag van Enschede boden beide geen grondslag voor de samenwerking tussen deze eenheden op elkaars grondgebied.

Europese lidstaten blijven gevangen tussen nationale soevereiniteit en solidariteit. Het nieuwe Benelux-verdrag dat sinds 2018 op de ratificering wacht (let op: op moment van het onderzoek was het nieuwe verdrag nog niet in werking getreden), zal wel de juridische grondslag bieden voor de DSI en DSU (België) om operationeel samen te werken. Uit onderzoek bleek de grensoverschrijdende samenwerking onderverdeeld te zijn in operationele en niet-operationele samenwerking.

De niet-operationele samenwerking bestaat voornamelijk uit informatie en kennis uitwisselen en gezamenlijke trainingen, waaronder het ATLAS-samenwerkingsverband. De operationele samenwerking op elkaars grondgebied bleek nog niet mogelijk te zijn, maar daar zal naar aanleiding van het nieuwe Benelux-verdrag verandering in komen. Een aantal aanbevelingen waren om te investeren in juridische kennis op internationale samenwerking, een Europees reactieconcept te ontwikkelen en een indicatorenmodel te ontwikkelen zodat er samen gewerkt kan worden op elkaars grondgebied.

Iris van Veen

Iris.van.veen@politie.nl

Bachelor Politiekunde, Politieacademie

Naar een effectiever en efficiënter werkproces van in beslag genomen voorwerpen

Vanuit Team Zeden Amsterdam had men behoefte aan een effectiever en efficiënter werkproces van in beslag genomen voorwerpen. Dit onderzoek richtte zich op hoe het werkproces zedenbeslag kon worden verbeterd. Het belang hiervan blijkt uit de toegevoegde waarde van zedenbeslag in zedenzaken, waarin bewijs vaak schaars is. In dit onderzoek zijn met behulp van de Human Centered Design (HCD) methodiek, waarbij gezamenlijk met de betrokkenen een oplossing wordt gezocht, de problematiek, juridische obstakels en hervormingsaanbevelingen van het werkproces achterhaald.

De resultaten uit het onderzoek zijn verwerkt in een nieuw prototype werkproces zedenbeslag. Belangrijke onderdelen uit dit prototype omvatten: een grotere rol voor de Operationeel Expert (OE), communicatieverbetering tussen de verschillende betrokkenen, het invoeren van bewaarcriteria, meer gebruikmaken van de afstandsverklaring en forensische stubs/swabs en het invoeren van gestandaardiseerde beoordelingsmomenten. Geconcludeerd werd dat enkele hervormingsmogelijkheden nader dienen te worden onderzocht, alvorens het nieuwe prototype kan worden ingevoerd.

Michel Walrave, Catherine Van de Heyning,
Janine Janssen & Emile Kolthoff (eds.)

Misbruik van beelden

Reeks: *Cahiers Politiestudies* nr. 70

Digitale media zijn in een recordtijd de virtuele omgevingen bij uitstek geworden voor communicatie, informatie en ontspanning. Deze technologische ontwikkelingen kunnen echter ook leiden tot misbruik van beelden. Zo heeft de niet-consensuele verspreiding van intieme beelden belangrijke negatieve gevolgen. Eveneens kunnen memes haatdragende boodschappen verspreiden. Ontwikkelingen in artificiële intelligentie maken de manipulatie van beelden gemakkelijker, wat kan leiden tot deepnudes en andere vormen van beeldmisbruik. Hoe moet politie met deze nieuwe realiteit omgaan?

Dit Cahier analyseert verschillende vormen van beeldmisbruik op sociale media, met aandacht voor de motieven en gevolgen, het juridische kader en de uitdagingen voor politiewerk. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de politieke opsporing en de problemen en uitdagingen die daarmee gepaard gaan.

Bestel nu op www.gompel-svacina.eu

 Gompel & Svacina

Sinds 1973

Peli™ G5 - Field Wallet
Water-, crush- en hackerproof.

vonkbv.com | info@vonkbv.com
+31 (0)88-03 30300 | Piershil

BLACK EAGLE[®] TACTICAL 2.1 GTX

Kwalitatief hoogwaardig functionele schoenen
voor **WERK & VRIJE TIJD!**

Verkrijgbaar bij uw vakman of in de HAIX[®] Webshop

haix.nl